

ŽIVOT A DÍLO

BEDŘICH SEEMANN

(*1900 – †1942)

Předmluva

Bedřicha Seemanna jsem nikdy osobně nepoznala, a tak bude pro mne těžké nastínit to, co za svůj život dokázal. Samozřejmě po něm jisté věci zůstaly, bez kterých bych tuto bakalářskou práci nikdy nenapsala. Jsou tu i vzpomínky mého dědečka. Ale není to takové, jako kdybych ho sama zažila, jako jsem zažila jeho ženu, mou prababičku, která mi o té době vyprávěla spousty zajímavých a někdy i úsměvných věcí. Nesmím ovšem zapomenout na paní doc. Barbaru Köpplovou, která mi pomohla tím, že mi o Bedřichovi Seemannovi poslala hodně informací ze státního archívu a mého dědu, syna Bedřicha, který mi pomocí vzpomínek pomáhal práci tvořit.

Bedřich byl tatínek mého dědečka z otcovy strany. Měl velké všestranné nadání, které za svůj krátký život náležitě využíval. Prožil jej však ve špatný čas na nesprávném místě, a proto nemohl svůj um plně využít, protože jeho život byl násilně ukončen v nacistickém koncentračním táboře Flossenbürg, kde zemřel jako politický vězeň. Jeho práce a ideály, které zastával, stály jej život. Proto bych ráda zaznamenala jeho život na vymezený počet stran do bakalářské práce. Ráda bych nastínila dobu, ve které žil, která se ho dotýkala a s kterou se popral nejdřív jako umělec - hudební skladatel, který obohatil naši kulturu svými pracemi. A poté jako novinář především v Prager Tagblattu a v Československém rozhlasu. Osud ho svedl z cesty hudebního skladatele na dráhu redaktora a reportéra německy psaných československých demokratických medií.

Doba plyne a na takovéto lidi, jako byl můj praděda, se zapomíná. Jeho jméno zůstalo pouze vytesáno spolu s několika desítkami dalších jmen na pamětní desce koncentračního tábora Flossenbürg a zapsáno v tamní knize obětí a také je na zdi pražské Pinkasovy synagogy spolu se jmény jeho rodičů zahynulých ve vyhlazovacích táborech za 2. světové války. A samozřejmě v paměti celé jeho rodiny.

Lidé nejsou dnes již v přímém ohrožení života, ztráty svých práv na život, a neuvažují, že by mohla opět přijít doba, která by je postavila před dilema nasadit svůj život ve jménu své vlasti, rozumu či čehokoli jiného. Někdo by si mohl říci, proč to tehdy dělal, když mohl žít, proč si zahrával se životem, když v té době vypadalo vše tak zoufale ztracené.

Ani já to v této době, kdy si každý bez nebezpečí může říkat, co chce a dělat co chce, jsem nedokázala toto pochopit. Teprve když jsem o svém pradědečkovi napsala bakalářskou práci a pod náporem informací jsem začala chápat. Jsem na něho hrdá, že pomáhal za cenu života usilovat o osvobození své vlasti od nacistických okupantů. Jsem hrdá na své jméno, když i jeho

syn – můj dědeček, šel v jeho šlépějích, byť v jiné době, když jeho vlast byla znovu okupována. To je však jiný životní příběh, i když obdobně dramatický.

Sice jsem Bedřicha Seemanna osobně neznala, ale znali ho jiní lidé a s informacemi, které jsem za tu dobu nasbírala, napíši práci o době, která nebyla pro nikoho lehká. Zejména pro Židy, kteří si v tomto období protrpěli strašné věci. Toto téma by mělo být stále otevřené.

Má bakalářská práce je věnovaná nejen Bedřichovi Seemannovi, ale i těm z jeho rodiny, kteří zahynuli v koncentračních táborech a jeho rodině, která přežila a může nést dál jeho jméno.

1.ČÁST

BEDŘICH SEEMANN ŽIVOT A JEHO DÍLO PŘED PERSEKUCÍ

1. ŽIVOTOPIS

1.1. Rod Seemannů

Bedřich Seemann se narodil roku 1900 matce Valerii Seemannové rozené Bondyové a otci Hugovi Seemannovi v Horním Litvínově, odkud se jeho rodina přestěhovala do Liberce, kde Bedřich Seemann žil, dokud neodešel studovat na střední školu. Jeho otec Hugo se narodil 10. října 1862 v Teplicích jako syn truhlářského mistra Adolfa a jeho manželky Babety roz.Rothensteinové. Matka Valerie Ernestina se narodila 6. února 1877 v Praze jako dcera obchodníka Salomona Bondyho a jeho manželky Heleny rozené Forcheimerové. Jeho otec Hugo sice zdědil továrnu na výrobu nábytku, ale neměl žádné obchodní nadání. Nakonec se stal rentiérem, ale hodnota rakouské koruny po zhroucení monarchie klesla natolik, že přepočteno na československou měnu měla nízkou hodnotu. Jen díky tomu, že jejich syn je podporoval finančními prostředky získané psaním do Reichenberger Zeitung zachovali si přiměřenou životní úroveň.

Syn Bedřicha Seemanna říká (29. červen 2011, Brdy): „Rod Seemannů zřejmě patřil ke vzdáleným potomkům sefardských Židů¹, kteří byli vyhnáni ze Španělska koncem 15. století. Nasvědčuje to jejich, na Židy nezvyklé jméno – Seemann (česky “námořník“), které je však velmi rozšířeno zejména v severním Německu, kam se jich část po moři uchýlila.“

Safardští Židé, na rozdíl od aškenázkých byli známí jako zdatní námořníci, kteří se tak dostali po vyhnání ze Španělska do řady přímořských zemí včetně hansovních německých měst. Ze

sefardského prostředí vzešla řada významných osobností ve světském životě na příklad britský premiér Benjamin Disraeli, filozof Baruch Spinoza nebo malíř Amedeo Modigliani. V Německu při zavádění příjmení přijali pak přízvisko podle tamního zvyku podle svého zaměstnání což v tomto případě bylo námořník – Seemann. Tento způsob tvorby příjmení se ostatně rozšířil i na naše území (viz Fischer – rybář, Schmidt – kovář, Schneider – krejčí, Bauer – sedlák atp.). V samotném Německu s příjmením Seemann žije v současnosti 10.402 osob.

Rodiče Bedřicha Seemanna měli domovské právo v Teplicích-Šanově; pražské domovské právo rodina dostala v roce 1938. Žila však v Liberci až do září 1938, kdy po zabrání Sudet nacistickým Německem musela uprchnout do vnitrozemí a usadila se v Praze.

Jejich syn již ve dvacátých letech studoval v Praze a zde se v 30. letech se seznámil se svou budoucí manželkou Martou Částkovou, která v té době studovala pražskou Státní konzervatoř a byla absolventkou dramatického oddělení. Pocházela z chudé dělnické rodiny a studium na konzervatoři si mohla dovolit, protože za první republiky dostávaly nadané nemajetné děti z chudých rodin státní stipendium. Byla velmi talentovaná, hrála jako ochotnice ještě dříve, než byla přijata v Malostranské besedě a později do Vinohradského divadla. Do školy chodila s dětmi z vyšších společenských vrstev, mezi nimi byla i dcera předsedy poslanecké sněmovny. Marta Částková byla má prababička narozená v roce 1907, která se dožila pozhnaného věku 93 let v plné duševní a na tento pokročilý věk i fyzické kondici. Hodně mi vyprávěla své životní příběhy, kde figuroval i její muž. Tudíž znám i příběh jejich vzájemného seznámení. Marta Částková se procházela Prahou a Bedřich ji oslovil. Marta se styděla. Popisovala, že Bedřich vypadal vznešeně a ona si připadala hrozně obyčejná. Ale nejspíš ho zaujala, protože ji poprosil, jestli se nemohou vidět. Ona odmítla, ale on se odbýt nenechal. Nakonec nelitovala. Zamílovala se, jak do jeho povahy, tak i do jeho galantnosti a toho, že ji dokázal zajistit život, na který nebyla zvyklá. V roce 1931 měli občanskou svatbu na žižkovské radnici. Bedřich Seemann žádné židovské zvyky nedodržel, a proto nebylo pro něho problémem, že se jeho manželkou stala křesťanka nežidovského původu. Její otec Václav byl mistrem v michelské cihelně a matka Terezie, která měla tři děti, pocházela z jihočeského rodu Jana Cimbury.

Po uzavření manželství s Marií Martou roz. Částkovou v roce 1931 měl svůj vlastní byt v hlavním městě mladé republiky. Zde se jim také narodilo 8. září 1933 jediné dítě, syn Richard. V té době začala být ženou v domácnosti, protože Bedřich dokázal vydělat v té době peníze, aby jim vystačily na slušný život. Jejich syn Richard byl podle rasových tzv. Norimberských zákonů²

míšenec prvního stupně. Když sem přišli Němci, nechali ho pokřtít, protože do té doby byl bez vyznání. Obřezán nebyl, protože jak už jsem zmiňovala, jeho otec Bedřich Seemann byl vlašný k židovským zvykům. To mu zachránilo život. Richard chodil do české církevní školy, která po nástupu Reinharda Heydricha byla zakázána. Poté chodil do občanské školy, kde měl za třídního učitele antifašistu, který byl známý ve skautském hnutí. Protože Richard byl určen jako míšenec k likvidaci, musel se přihlásit v roce 1943 při příležitosti svých desátých narozenin na Úřadě pro konečné řešení židovské otázky. Ve čtrnácti letech by tak musel nastoupit do koncentračního tábora. Válka naštěstí skončila roku 1945. Rod Seemannů tak přežil holocaust a já jsem tedy jedním ze čtyř vnoučat Richarda Seemanna, který má se svou manželkou Květou roz. Čapskou syna Davida a dceru Danielu. David se oženil s Václavou Goldsteinovou a narodila jsem se jim já Pavlína Seemannová, má sestra Kateřina Seemannová a bratr Michal Seemann. Dcera Daniela se vdala za Matouše Holého, se kterým má syna Šimona, který studuje na Lauderově židovské škole v Praze.

Oba rodiče Bedřicha Seemanna zahynuli 19. října 1942 v Treblince³, když byli zařazeni do tisícíhlavého terezínského transportu AAs Praha, ze kterého přežilo jen 35 osob. Bedřich Seemann, který byl zatčen gestapem 12. prosince 1941, zemřel v koncentračním táboře Flossenbürg 14. června 1942.

1.2. Liberec

Situace židů v Liberci byla nejen za války komplikovaná. První židé zde žili pravděpodobně již v 15. století. V té době byl Liberec střediskem rozvíjejícího se tkalcovství a později textilních manufaktur, které se staly pro židovské řemeslníky a kupce zdrojem obživy. Bohužel však měšťtí radní viděli v židovských obchodnících konkurenci a roku 1776 vydali řadu restriktivních nařízení omezujících jejich pobyt.

V roce 1863 byl založen židovský náboženský spolek a zřízena modlitebna v dnešní Frýdlantské ulici čp.11. V předvečer židovského Nového roku zasvětili svou první židovskou modlitebnu, která stála v dnešní Blažkově ulici.

Roku 1887 byla v ulici na Skřivanech (v dnešní Rumjancově ulici) postavena synagoga podle

návrhu vídeňského profesora Karla Königa. Synagoga byla slavnostně předána veřejnosti dne 14.9.1889. Byla vypálena do základů nacistickou spodinou za Křišťálové noci z 9. na 10. listopad 1938. Ohořelé trosky byly ještě v průběhu války zničeny. Za socialismu byl tento prostor brán jako parkoviště. Naštěstí ne navždy. Dne 16. 2. 1997 byl položen základní kámen nové budovy, v níž je krom Státní vědecké knihovny i modlitebna Židovské obce. Původní stavba je dnes nazývaná jako Stará synagoga.

Novou budovu navrhl Ing. arch. Radim Kousal; stavba byla realizována z dotace českého státu, Evropské unie a německého státu. Knihovna i modlitebna byla otevřena dne 9. 11. 2000 Vraťme se ale do minulosti, kdy do života libereckých židů osudově zasáhla druhá světová válka, kdy řada židů zahynula v ghettech a vyhlazovacích táborech. Po válce bylo sice v Liberci evidováno 1211 židů, z toho však pouze 37 starousedlíků, kteří přežili běsnění Němců a 182 zahraničních vojáků.

Liberec se po Mnichovské dohodě stal hlavním městem nové říšské župy Sudety a sídlem jejího Gauleitera Konrada Henleina⁴. Z dostupných pramenů je zřejmé, že arizace židovského majetku a vyhánění židů zde probíhalo velmi rychle. Již před Křišťálovou nocí velká část židů utekla do vnitrozemí. Početná židovská komunita byla nevratně zasažena holocaustem.

Nyní Židovská obec Liberec spravuje velké území od Jablonce až k Varnsdorfu a členy má kromě Liberce i v Českém Dubu, Jablonném v Podještědí, Rumburku, Jablonci nad Nisou a Smržovce. V této oblasti se také nachází celá řada zajímavých míst spojených s životem židovské komunity.

2.

DÍLO BEDŘICHA SEEMANNA

2.1. Skladatelská činnost

Roku 1920 se Bedřich Seemann rozhodl odstěhovat z Liberce do Prahy. Citace Richarda Seemanna, Brdy 20.června 2011: „ Už od mala se věnoval hře na klavír, nadání zdědil po své matce, která jej vedla k lásce ke klasické hudbě. Nakonec složil přijímací zkoušky na Německou Akademii hudby a umění (Deutsche Akademie für Musik und darstellende Kunst)⁵, kde nastoupil v témže roce a studoval zde hudební kompozici – skladbu a dirigování.“ Bylo to období dva roky poté, co vznikl československý stát.

Po zhroucení monarchie a vzniku československého státu vznikly okamžitě nemalé starosti, k jakému vyrovnání dojde s Němci, kteří se hlásili k Vídni. Mnohým záleželo z hospodářských důvodů víc na Praze než na pohraničí, a také jim v případě odtržení a připojení k zemi, která prohrála válku, hrozilo, že by museli platit válečné reparace. Již 29. října prohlásili česko němečtí poslanci ve Vídni samostatnost „Deutschböhmen“. Dalšího dne založili němečtí poslanci z Moravy a Slezska též ve Vídni „Sudetenland“ a dne 3. listopadu prohlásili jihomoravští Němci připojení znojemskeho kraje k Dolním Rakousům. Toto teritoriální dělení českých zemí schválilo prozatímní Národní shromáždění německého Rakouska a zákonem ze dne 22. listopadu 1918 prohlásilo město Brno, Jihlavu a Olomouc za německo-rakouskou državu. Vyřešení územních sporů a dalších vztahů obou nástupnických republik habsburské monarchie přinesla 10. září 1919 mírová smlouva, která uznala samostatnost Československa. Co se týče různorodosti obyvatelstva, tak Čechoslováci se stali většinovým národem (1921 – 64,79 %), který používal jako oficiální jazyk češtinu a slovenštinu. Ostatní národnostní skupiny včetně Němců (1921 – 23,63 %) se staly menšinami. Diference vznikla zvláště pak v židovské komunitě, které československý stát zaručil politickou rovnost a menšinová práva. V Čechách se z této minority přihlásila polovina k československé národnosti, třetina k německé a patnáct procent k židovské. Největší podíl židů ve struktuře byl na Podkarpatské Rusi, kde se ve své drtivé většině přihlásili

národnostně i nábožensky k židovství.

Bedřichu Seemannovi se v oblasti hudby dařilo. Určitě i proto, že měl od dětství vztah k hudbě. Studium na pražské akademii hudby jej nesmírně zaujalo, ba pohltilo. Do Prahy se přestěhoval kvůli zmíněné akademii, která v té době byla rozdělena na německou a českou část. Studoval čtyři roky; konkrétně od roku 1920 do roku 1924.

V rámci sběru dat pro bakalářskou práci se mi, žel, nepodařilo zajistit třídní knihy a další záznamy (patrně již neexistují), které by sloužily jako relevantní zdroj informací ohledně Bedřicha Seemanna a také jeho spolužáků. Zbyla jen jeho vysvědčení (viz. příloha str.49).

Operetní autoři měli od počátku problémy s hledáním nových a zajímavých námětů a příběhů a tak se velmi často odvažovali nacházet potřebné syžety i v dálné, tehdy ještě pro Evropu dokonale exotické cizině. Díky těmto pomyslným cestám máme tedy mnoho operetních děl, která se odehrávají v různých mimoevropských světadílech a zemích. Bedřich Seemann podnikl první kroky v tomto směru inspirován Giacometem Puccinim⁶. V jeho mnoha operetách se ovšem také přímo cestuje: jezdí se do práce, za rekreací, za láskou, za různými objevy a pohled na tyto cesty není rozhodně nezajímavý. V operetě se jezdí vlakem, na koni, kočárem, někdy se i chodí pěšky. Bedřich Seemann díky své skladatelské práci rozvinul svoji představivost umělce a obohatil posluchače nejen o hudební prožitek, ale přiblížil lidem věci a místa, o kterých by neměli ani ponětí. Inspiroval se hudbou klasiků jako jsou Rudolf Friml⁷, Oskar Nedbal⁸ nebo Rudolf Kubín⁹. A pak přišel zlom. Bedřicha Seemann se o hudbu chtěl podělit ne jen prostřednictvím divadla. Napadlo jej totiž vysílat svá díla rozhlasem. Jeho idea byla realizována a Bedřich, inspirován novým médiem – rozhlasem, složil první českou rozhlasovou operetu „Souper na rozloučenou“. Dokázal tak jako prvý náš skladatel využít rozhlasu pro šíření lehčího hudebního žánru.

Nyní se však vraťme do doby, kdy s kompoziční činností začínal. Když skončil studium na konzervatoři, přesněji řečeno po pár měsících na akademii, složil operetu *Giuletta* (viz. přílohy str. 55), kterou provozovalo městské divadlo v Plzni. V této době byla situace taková, že nejen světu hudby a umění vládla cenzura.

Československý moderní stát se od roku 1923 bez cenzury neobešel. Po vydání zákona na ochranu republiky (po atentátu na ministra financí Rašína) byla dodatečná cenzura. Zabavovaly se práce, které byly v tisku, nebo už expedované. Takže vycházely noviny, kde byly místy

prázdné listy. V Rudém právu si dokonce vymysleli na bílých místech nápis : „Zde se pásla cenzurovaná koza“ (o cenzuře se však smělo psát, zatímco později, po druhé světové válce, se o existenci cenzury zmiňovat nemohlo). Existovala dokonce i parlamentní cenzura, takže i to, co bylo řečeno v parlamentu, bylo podrobováno kontrole a v případě nevhodnosti se otisknout nemohlo. Obecně lze říci, že hlavním měřítkem tehdejší cenzury byla vnější a vnitřní bezpečnost Československé republiky (včetně obecných zásad mravnosti), a to na základě Zákona na obranu republiky. Pravidla byla ovšem velmi obecná a velice záleželo na subjektivním názoru konkrétního cenzora.

Za těchto okolností Seemannovu operetu nejdříve dostalo do rukou Policejní ředitelství v Plzni. Opereta byla schválena a na originál vazby byl vepsán text (rodinný archiv Richarda Seemanna): „Provozování hry v divadle Plzni bylo povoleno. Představení hry není přístupno mládeži školou povinné.“

Další významnou operetu Bedřich Seemann složil až po studiích, roku 1927. Nesla jméno Lovce žen (Der Frauenjäger). Opět nejprve putovala k cenzuře, tentokrát do Brna, kde se měla opereta hrát.

Tentokrát bylo policejní ředitelství důkladnější. Dovolím si citovat pár slov z cenzury (rodinný archiv bedřicha Seemanna), kterou úředníci policejního ředitelství ručně vepsali na začátek originálu vazby, z dnešního pohledu jsou totiž námitky cenzorů nicotné a směšné.

„...provozování je povoleno s podmínkou, že v druhém jednání 6. výstupu vyskytující se scéna, při níž Sanskritě ulétnou balonky, naznačující prsa, jakož i scéna ve třetím jednání 1. výstupu, v níž se ukazují za růžovým keřem skryté skoro nahé postavy žen, bude sehrána úplně decentně a že mládeži do 18. let nebude přístup povolen.“

Jeho třetí významná opereta, kterou jsem již zmiňovala ze začátku byla „Souper na rozloučenou“, provozovaná Českým rozhlasem (v té době Radijournal, který sídlil na Praze 7 ve Fochově ulici č.16) 7.7.1928. Byla to první česká rozhlasová opereta.

Díky této skladbě, začal spolupracovat i s Radijournalem.

Citace Ricarda seemanna, Brdy 20 června 2011: „Po úspěšném absolutoriu hudební akademie

začal Bedřich Seemann pracovat v roce 1924 jako kapelník v divadle Arena na Smíchově a mohl tak na dálku finančně podporovat své rodiče v Liberci.

Souběžně byl zaměstnán v Československém rozhlasu, kde pracoval na článcích o kultuře.

Jeho skladatelská činnost podněcovala jeho průkopnickou povahu a touhu poznávat nové věci, se kterými se rád podělil s ostatními. Když začal pracovat v Československém rozhlasu, přestal komponovat a začal se naplno věnovat žurnalistice, ve které referoval též o hudebním životě. Ke konci svého krátkého života se pak živil hudbou jako soukromý učitel klavíru, když mu zakázali činnost za války.“

Jeho veškeré dílo odevzdal jeho syn Richard Seemann do archívu Českého rozhlasu, který také poskytl pro tuto práci ukázky jeho skladeb.

2.2. Historie Českého rozhlasu

Mladý Bedřich Seemann velmi bystře pochopil úlohu rozhlasu a předpověděl jeho rozvoj.

První pokusy o vysílání na našem území začínají po první světové válce. 28. října 1919 u příležitosti prvního roku vzniku Československé republiky, byl z vojenské vysílací stanice, umístěné na pražské Petřínské rozhledně, odvysílán první rozhlasový pořad, složený ze slova a hudby.

Regulérní rozhlasové vysílání bylo zahájeno 18. května 1923 ve 20.15 hodin z vojenského stanu v Praze – Kbelích. Vysílalo se hodinu na dlouhé vlně, součástí vysílání bylo krátké ohlášení a koncert. Stali jsme se tak po Velké Británii druhou evropskou zemí s pravidelným rozhlasovým vysíláním. Průkopníci rozhlasového vysílání byli novináři Miloš Čtrnáctý¹⁰, Eduard Svoboda¹¹, Ladislav Šourek¹². První koncese byla udělena v září 1923. Tehdy nesl název Radiojournal.

Později mnohokrát vstoupil svými živými relacemi do historie naší země a jeho posluchači byli ochotni položit své životy při jeho obraně. Pamětní tabule na historické budově nesou jména pracovníku rozhlasu zavražděných nacisty během okupace země, padlých za Květnového povstání v roce 1945 i občanů, kteří v srpnu 1968 bránili rozhlas před vpádem vojsk Varšavské smlouvy. Jméno Bedřicha Seemanna zde bohužel nenaleznete. Důvodem však není nedostatek odvahy a odhodlání, ale jeho tragický skon v nacistickém lágru.

Po zániku Československa 1. ledna 1993 vznikl Český rozhlas. Jeho součástí byly tři celoplošné stanice a síť regionálních studií. V roce 1995 vznikl nový celoplošný kanál Český rozhlas 6/ Radio Svobodná Evropa, zaměřený na politiku, analýzy a komentáře. Od roku 2002 stanice funguje jako Český rozhlas 6 a veškerý program je vyráběn v Českém rozhlasu. V roce 2000 byl uveden do provozu „studiový dům“ Českého rozhlasu s moderními digitálními studii. V roce 2011 byla dovršena rekonstrukce staré rozhlasové budovy, které byla vrácena podoba z první republiky.

2.3. Žurnalistická práce

Jak už jsem nastínila, Bedřicha Seemanna si všiml Československý rozhlas a dal mu šanci ukázat šíři jeho talentu i mimo oblast hudební skladby. Díky studiu na konzervatoři měl vzdělání a znalosti ze světa umění a hudby, které nejdříve využil v praxi jako skladatel a poté jako žurnalista, teoretik. Dovolím si v této souvislosti citovat z publikace „Prvních deset let Československého rozhlasu“¹³ kde se Bedřich Seemann charakterizuje jako „rozhlasově zkušený, pohyblivý organizátor a pohotový žurnalista...“ Ano, Bedřichovi Seemannovi se otevřely pomyslné dveře k úspěchu a dalším možnostem.

Jeho práce v Československém rozhlasu začala jako reportér krajových přenosů z Teplic-Šanova, dne 16. října 1932 z výstavy starého soukenického průmyslu v Liberci a dne 19. listopadu 1932 z výstavy německého radiosvazu ve velkém sále „Uranii“.

Jinou reportáž provedl ze sazárny a strojovny denního listu dne 9. září 1932 na téma „Jak vznikají noviny“. (Deset let rozhlasu str. 578).

Rozhlas měl pro posluchačský ohlas zájem, aby pokračoval ve svých reportážích, jak na příklad ukazují objednávky Radiožurnálu na reportáž v německém vysílání „Léto v Karlových Varech“ (Sommer in Karlsbad) nebo „Jeden den ve Františkových lázních“ (Ein Tag in Franzensbad) v roce 1936.

Proslulou reportáží, která byla pak šířena i v Německu, ve Švýcarsku i Rakousku byla reportáž o žateckém chmelu v roce 1937. Dle zápisu jednatelského sboru z 1. března 1937 tomu předcházela ostrý střet autora s jeho členy. Reportáž byla jednoznačně orientována v československém duchu a uváděl ji legionář Ptáček. Bylo to v době, kdy československá vláda

zájem vlády oživit ekonomiku v Němci obývaných oblastech, kde se šířil henleinovský „hnědý mor“ zneužívající ekonomickou situaci. Členové sboru uváděli jako argument, že prý legionář „hovoří německy s anglickým a francouzským přízvukem“ a že vlastně jde o komerční pořad, které Radiožurnál nevysílá. Ze zápisu pak cituji: „Toto sdělení pana Seemanna velmi rozčílilo. Důvod označil za výmluvu. Pravý důvod vidí v politické nevůli. Odmítnutí pokládá za typickou politickou nešikovnost, zvláště nevýhodnou v době, kdy vláda vyjednává s Němci“.

Bedřich Seemann se vždy nekompromisně vyslovoval proto, aby mladý Československý rozhlas sloužil ve prospěch republiky a jejím demokratickým zásadám. Stavěl se proti jeho jednostrannému zneužívání ve prospěch jen některých politických sil. Tak na příklad 11. 10. 1929 v „Prager Tagblattu“ kritizuje, že zemědělský rozhlas nepodléhá Radiožurnálu, ale „agrárníkům, kteří dobře vědí jak s ním zacházet.“ Jeho politický postoj se mu nakonec stal osudným nejprve za druhé republiky a katastrofickým po okupaci Československa.

V knize „Německý rozhlas v Československé republice“ (Der deutsche Rundfunk in der Tschechoslowakischen Republik)¹⁴, která vyšla v roce 1937 se velmi podrobně popisuje jeho rozvoj a značná pozornost je věnována spolupráci s Bedřichem Seemannem a vyslovuje mu dík za jeho propagaci prostřednictvím tisku. Jeho rozhlasová činnost se zde na mnoha stranách podrobně popisuje a to jak v oblasti kulturní, tak později především jako průkopníka moderní rozhlasové reportáže. Byl průkopníkem přenosů přímo z různých měst a to z Tepic-Šanova, Liberce a Jablonce nad Nisou. Pro jejich úspěch pak ze západočeských lázní a z celé řady dalších měst. Velkou pozornost na sebe soustředila reportáž pod jeho vedením „Výlet do labského údolí a českého Švýcarska“.

Překlad článku „Podpora exportu“ prostřednictvím rozhlasu:

Pro naše poměry je příznačné, že v Československé republice stále ještě neumíme dát rozhlas do služeb našeho průmyslu, případně podpoře našeho exportu. V zahraničí, především v Anglii, Německu a v Itálii se vynikajícím způsobem se průmyslníci a exportéři nechávají obsluhovat světově objímajícím rozhlasem. Právem je naše zahraniční propaganda obviňována, že postupuje nešikovně a trvale přehlíží téměř veškeré šance, které jsou jí nabízeny. Před několika dny obdržel v Praze známý spisovatel dva dopisy. Jeden od šéfredaktora rozšířeného „Daily Mirror“ z Londýna a druhý od vedoucího francouzského deníku z Marseille. Oba byly adresovány do Prague Autriche resp. Austria. Když ani vedoucí velkých listů, které

mají velkou hospodářskou váhu nevědí, kde se nachází Praha, nemůžeme se divit, že právě v tyto dny projevuje zahraniční neznalost o našich poměrech. Odděleně od politiky: nedostatečná práce naší zahraniční politiky přirozeně působí na náš průmysl. Nemáme se vymlouvat na nedostatečné peníze na propagaci, na omezující celní hranice a na devizové předpisy; to vše platí jen podmíněně.

*Chybí nám schopnost využít stávající prostředky pro potřeby československého hospodářství. Máme technicky vyzbrojený rozhlas a půl roku krátkovlnný vysílač, jehož rozsah dle tisíce posluchačských dopisů obepíná svět. **Náš rozhlas je především předurčen dělat našemu průmyslu reklamu v zahraničí.** Nevyužíváme této možnosti z jakéhosi trapného strachu. Pro hojné programy má Radiožurnál místo – ale nikoliv pro náš průmysl a export. Abychom si správně rozuměli: pod průmyslem a proexportní reklamou nemíním **v žádném případě vysílat nezáživné odborné přednášky nebo statistiky.** Nepomohou ani přednášky nebo relace v českém jazyce. Pod hospodářskou reklamou v rozhlase rozumím něco zcela jiného.*

*Dovolím si poukázat na kontrolovatelném případě zahraniční průmyslovou propagaci. Vedl jsem 28. února tak zvanou městskou reportáž v Žatci (v rámci pražského německého vysílání). Pro tuto relaci byla k dispozici jedna hodina. Tři měsíce před vysíláním československý tisk vysvětloval význam města jako největšího světového obchodního místa s chmelem. Denní, odborné a rozhlasové noviny přinesly přes stovku článků nebo noticek. Pak se tyto noticky posílaly do zahraničí (kde také vyšly). Mezitím jsem podle zvláštního plánu zveřejňoval jednotlivé posluchačské obrazy mé reportáže. Řekl jsem si: s vysíláním, které je určeno pro světové výrobky jednoho města nebo území, musí být zacházeno jako s nejvyšší nabídkou. Nabídka nesmí působit odpudivě ale naopak, čím nenápadněji se postupuje, tím větší má účinek. Proto jsem použil pro svou reportáž historii, která vzbuzuje všeobecný zájem (Jan ze Žatce-Oráč, Goethe atd) a pak přijde na řadu chmel. Zde bylo popsáno jak angličtí a francouzští obchodníci s chmelem přišli do Žatce, jak byli přijati od svých obchodních přátel a odvedeni do chmelové tržní haly. Zde jim vysvětlil vedoucí tohoto institutu význam tržního chmelového zákona a jak mohou být zahraniční kupci na základě zvláštních vládních vyhlášek uklidněni. také poukázalo na tradice, které nejméně jedenkrát v životě přivede zahraniční zájemce do Žatce. Myslelo se přitom na obchodní přátele z **Afriky, Ameriky a Asie.** Přitom nebylo zapomenuto na žatecké okurky a na kulinářské speciality chmelového salátu. Staré lidové slavnosti, které oslavují chmel, byly ve vysílání též*

předvedeny. Druhý díl, který neměl nic společného s chmelem, přinesl hudbu ze Žatce. Ale i tento díl sledoval obchodní propagandu. V Žatci žili lidé, jejichž písně prošly světem a byly přeloženy do světových jazyků.

I hudba dělá reklamu. Nejlepším příkladem může být rakouská reklama do zahraničí, která obchodní bilanci Rakouska rozhodujícím způsobem obohacuje. Týden před žateckým vysíláním byl v pražském studiu natočen první díl na blattnerfon (ocelový magnetofonový pásek). To nyní umožňuje reprizovat tuto reportáž několik týdnů na krátkovlnném vysílači. Již nyní je zahraničním zájemcům zasílán dopis, který upozorňuje na tento pořad, zahraniční tisk dostává program tohoto vysílání atd.

*Žatecké vysílání, které téměř nic nestojí, je určitě vhodné pro reklamu a její účinnost se na něm již ukázala. **Toho by nemohlo být dosaženo ani 250 tisíci korunami.** Je to jen jeden příklad vyvolaný iniciativou jednotlivce. Stát se na tom vůbec nepodílel. Podobné pořady by měly být vysílány každý týden v anglickém, francouzském, španělském a německém jazyce. Samozřejmě to vyžaduje mnoho základní práce, ale je to práce, která se státu vyplatí, vyplatí se průmyslu a pokud se konsekvantně provede, má velký význam i pro export. Velké prostředky nejsou v žádném případě nutné a mohou být lehce získány ze stávajících peněz na propagaci. Stačí jen získat nadané lidi – byrokraty **odstranit !***

Reportáž měla velký úspěch nejen u nás, ale v řadě evropských zemí. Takže jeho hádka s vedením rozhlasu nebyla zbytečná.

Jako důkaz jeho postupu práce, mám jeho soubor sebraných informací o Žatci jako světovém městu chmelu. Jsou zde nejen novinové výstřižky, ale i poznámky jak postupoval při zrození myšlenky o této rozhlasové reportáži. Tyto zápisky jsou velmi cenné (je třeba mít na paměti, že tehdy byl každý autor odkázán výhradně na vlastní píli a úsilí, neboť neexistovali moderní komunikační vymoženosti jako internet atd.); projevila o ně zájem Fakulta sociálních věd i Židovské muzeum.

Jméno Bedřicha Seemanna je zaznamenáno i v zahraničí. Eckhard Jirgens o něm píše v knize Německý rozhlas v první Československé republice (Der Deutsche Rundfunk in der 1. Tschechoslowakischen Republik) Frankfurt nad Mohučí 2005¹⁵. Snímky z různých let jsou pak na internetu¹⁶. Jako o hudebníkovi se pak píše v Lexikonu hudební kultury v Čechách, Moravě a sudetském Slezsku (Lexikon zur Musikkultur in Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien) svazek II.

Mnichov 2000. Články v Prager Tagblattu je možno číst v digitalizovaných číslech novin na webu Rakouské národní knihovny.

O jeho činnosti široce informuje kniha „Deset let rozhlasu.“ Současně pracoval i externě jako spolupracovník Prager Presse. V této době zbudila pozornost jeho reportáž na téma „Jak vznikají noviny“, kterou provedl ze sazárny a strojovny denního tisku dne 9. září 1932. Byl rovněž zahraničním zpravodajem a propagátor Čsl. Rozhlasu v cizině.

Za okupace spolupracoval s britskou „Barbican Mission“ a prostřednictvím jejích funkcionářů dodával zprávy do ciziny. Mimo jiné byl ve stálém kontaktu s redaktorem Laurinem, jemuž dodával informace o zdejší činnosti a poměrech v Československu prostřednictvím továrníka Ing. Spitze z Prahy – Vysočan, rovněž zatčeného, uvězněného a zavražděného.

Vzhledem k faktu, že činnost rozhlasu byla teprve v počátcích, Bedřich Seemann neměl žádné vzory, které by ho učily jak pracovat. To on byl vzor pro své nástupce. Pracoval v kolektivu s Maxem Brodem, Ferdinandem Peroutkou a ostatními spisovateli. Byli průkopníci něčeho nového. Dali slovu objem.

Smutné a ironické je, že jméno Beřicha Seemanna najdeme spíš na německých stránkách vyhledavače. V České republice mu zasloužená pozornost, žel, věnována není.

2.4. Prager Tagblatt – Pražský deník

Prager Tagblatt (**Pražský deník**) bylo pokrokové denní periodikum, respektive noviny, vycházející v Čechách a později v Československu v letech 1877–1939, psané německy.

Díky práci v Českém rozhlase se Bedřich Seemann dostal do deníku Prager Tagblatt, kde vedl kulturní rubriku a měl na starosti rozhlasovou hlídku. Psal hlavně německy. Jeho články se dají vyhledat například v knihovně fakulty sociálních věd, kde se archivují všechna čísla Prager Tagblattu.

Pracoval zde do té doby, kdy list byl zrušen po okupaci Československa. I kvůli své činnosti žurnalistické byl zatčen gestapem a poslán do koncentračního tábora.

Bedřich Seemann obohatil noviny o aktuální divadelní, filmové, operní a koncertní informace. Zavedl pak zpravodajství do rozhlasu, moderního sdělovacího prostředku dvacátých let.

Hlavními kulturními kritiky byli mimo jiné Heinrich Tewels¹⁷, Ernst Rychnowsky¹⁸, Fritz Lehmann¹⁹ a Alfred Polgar²⁰. List přinášel často i kulturní informace z Berlína a Vídně.

Překlad z němčiny recense českého filmu „Vojnarka“ uveřejněné v Prager Tagblattu v prosinci 1936, který byl uveden do kin 4. prosince téhož roku. Dnes je film stále vysoce hodnocen, již vzhledem k tomu, že spoluautorem scénáře byl i Karel Hašler, a je zařazen do československé filmotéky.

Nové filmy v Praze

„Vojnarka“

Podle známé hry od Aloise Jiráska „Vojnarka“ natočil Vladimír Borský národní český film. Tragedie, zasazená do vesnického života se režisérovi přesvědčivě zdařila. Především se mu podařilo postavu Vojnarky ideálně zobrazit nadanou a hezkou Jiřinou Štěpničkovou. Zdeněk Štěpánek, Václav Vydra a Antonie Nedošinská z Národního divadla nejsou tentokrát žádné typy, ale skuteční lidé. Vynikající byl i vesnický zpěvák Jindřich Plachta. Pro tento film složil hudbu E.F. Burian. Možná mohla mít více podobu lidovosti. Rovněž fotografie Jana Rotha a Josefa Bůžka mají úroveň. Každopádně jde o nejlepší český národní film poslední doby.

Bedřich Seemann se později začal věnovat i jiným tématům než je kultura. Díky překladům jeho článků můžeme vidět, jak o věcech přemýšlel a že náměty si mnohdy volil v souvislosti se svými občanskými postoji.

Rozhlasové vyhlídky 1937

V září 1935 prohlásily v Ženevě téměř všechny evropské státy, že omezí soutěžení v etheru a že se budou snažit své vysílače dostat na technickou úroveň nové doby. Ale dopadlo to jako se všeobecným odzbrojením. V průběhu roku 1936 bylo uvedeno do provozu více než deset mohutných vysílačů, staré stanice zesíleny a další přenosné vybudovány. Pokus o stanovení hranic v etheru ztroskotal. Vzájemně se pokrývají jednotlivé země rozhlasovou propagandou. S pomocí krátkých vln, které se v roce 1936 staly módní, jsou nyní posluchači ostatních

kontinentů obtěžování evropskými bolestmi s cílem získat je pro mocenské plány jednotlivých velkých mocností.

V novém roce 1937 nelze počítat s tím, že bude omezena výstavba dalších stanic. Rozhlasový průmysl pracuje na plné obrátky. Anglický imperiální rozhlas je reorganizován a má svou účinnost ztrojnásobit, Francie počítá s vybudováním šesti nových velkých vysílačů, Itálie rozšiřuje krátkovlnné vysílání, Německo nechce zůstat pozadu a též Sověti pokračují ve výstavbě. Československo se musí tomuto všeobecnému tempu přizpůsobit. Nový vysílač v Mělníku (pod názvem Praha II) , Užhorod, Prosnice nedaleko Bratislavy a televizní stanice na Žižkově jsou ve stadiu projektu. Svůj pravidelný denní program dnes zahajuje „krátkovlnný vysílač Praha“ a 280 metrů vysoká anténa liblického vysílače je před dostavbou. Odborníci doufají, že do konce 1937 bude též rozhlas přizpůsoben „stavu nové doby“.

Bedřich Seemann, Prager Tagblatt 1.1.1937

To, že můj praděda pracoval s takovými osobnostmi, jako byl např. Max Brod a Egon Erwin Kisch, je pro mne nepředstavitelné, protože každý byl velká osobnost a obohatili svými poznatky předválečnou dobu o zajímavé a cenné informace. Lidé, jako byl můj praděda, umřeli. Ale jejich slova zůstala a každý si z nich můžeme odnést takové poselství, jaké je nám blízké. Někdo nemá dar vyjadřovat se psaným projevem, ale může si alespoň číst slova, která neumřela a která mu pomůžou pochopit. Můj praděda i můj děda, který se vydal stejnou cestou jako jeho otec, mi tu cestu ukázal.

Prager Tagblatt byl považován za nejvlivnější liberálně demokratické německy psané noviny v Čechách. Režim ho změnil na fašistický deník a přejmenoval ho „Neuer Tag“ – Nový den, protože náplň novin již z podstaty věci nemohla mít nic společného s předchozím periodikem. V liberálně demokratické tradici *Prager Tagblatt* se snaží pokračovat týdeník *Prager Zeitung* vycházející v němčině od roku 1991.

Pražští němečtí Židé byli natolik integrováni do infrastruktury německé komunity, že ani neměli potřebu zakládat své vlastní organizace, protože své zájmy mohli prosazovat pomocí německých institucí, v nichž měli důležité slovo. Podobně neměli němečtí Židé potřebu zakládat ani své vlastní deníky či časopisy. Velká část redaktorů německých tiskovin byla židovského původu. Své reklamy, oznámení o sňatku či úmrtí publikovali němečtí Židé nejen z Prahy

převážně v deníku Prager Tagblatt.

Pražský deník byl ve své době tím nejlepším. Zaměstnanci byli například Egon Erwin Kisch²¹, Friedrich Torberg²², Max Brod²³ a jiní. Za první světové války, když vycházel tento deník, obsahem byla propaganda ve válce, kritické připomínky (jež byly často obětí cenzury), snažící se upozornit na utrpení civilního obyvatelstva. Dalším obsahem byly komentáře k aktuálnímu politickému dění, scéna umění - zprávy z divadelního světa opery, články o architektuře, výstavách obrazů a světa filmu.

Od roku 1933 deník zaměstnával nacisty pronásledované německé spisovatele.

Redaktoři vsadili na vtipný tón politického dění. Postoj byl zpočátku liberální, ale také odmítl velmi ostře katolicismus a sociální demokracii.

Redaktor Egon Erwin Kisch, který vynalezl literární reportáž, se postaral o styl 20. století, který ovlivnil nejen tento deník. V Praze začal být moderní ironický tón těchto článků. Prager Tagblatt zaujímá zvláštní postavení. Redaktoři cestovali do Německa a Rakouska pro základní fakta ohledně mezinárodních vztahů. Zaměstnanci byli v relativním bezpečí, ale nastávala obava z cenzury. Pozoruhodné jsou zprávy od Scheuermanna ze západní fronty v roce 1914 a další důležité reportáže, které mapovaly cesty našich dějin.

Max Brod, významný židovský německy píšící spisovatel, překladatel a skladatel, napsal o novinách, v jejichž redakci pracoval:

„Tyto velké noviny byly na fasádách v Paříži. Prager Tagblatt byl sestaven velmi odlišným přístupem. Byla to evropská záležitost, v odborných kruzích, ale i za nimi. Byl to spolehlivý informační deník, vyrobený ručně, chytrý a temperamentní, liberální, barevně-stylisticky zajímavý, příspěvky na dobré literární úrovni. Každý, kdo v něm pracoval, využil všechny své síly k napsání reality téměř bez poznámek, ale s využitím všech nervů.“

Časopisy a noviny vycházející v českých zemích v členění podle jazyků a jejich přepočet na obyvatele, zdroj časopis *STATISTIKA* //panda.hyperlink.cz

Průměry let	Počet časopisů v jednotlivých jazycích								Počet obyvatel případajících na 1 časopis		
	Český jazyk		Německý j.		Polský j.		Ostatní j.		celkem	Český jazyk	Německý jazyk
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%			
1851 - 1860	14,3	25,7	39,9	71,6	1,1	2,0	0,4	0,7	125 970		
1861 - 1870	61,7	45,5	70,8	52,3	2,5	1,8	0,5	0,4	56 614		
1871 - 1880	113,9	41,7	149,9	54,9	2,8	1,0	6,3	2,4	30 340	44 850	19 735
1881 - 1890	236,6	51,9	202,0	44,3	1,2	0,9	13,1	2,9	19 139	22 673	15 360
1891 - 1900	451,2	58,3	297,7	38,4	8,6	1,1	16,7	2,2	12 189	12 863	11 115
1901 - 1910	798,5	61,5	450,6	34,7	15,6	1,2	34,1	2,6	7 814	7 879	7 796
1911 - 1918	1136,6	65,1	557,2	31,9	20,6	1,2	31,4	1,8	5 731	5 919	5 336

2.ČÁST

BEDŘICH SEEMANN A JEHO DÍLO PO PERSEKUCI

1.

DOPADY MNICHOVSKÉ DOHODY NA ŽIDOVSKÝ NÁROD

V protižidovské aktivitě si tehdy nezdala ani protektorátní vláda. Na své první schůzi 17. března 1939 zakázala výkon lékařské praxe lékařům neárijského původu ve všech veřejných a zdravotních orgánech. Vzala na vědomí opatření advokátní komory v Praze o zastavení praxe neárijských advokátů a uložila ministroví spravedlnosti předložit návrh na generální úpravu v této věci. Ministr obchodu projednal s průmyslovými organizacemi a podniky odstranění neárijců ze všech vedoucích míst a vláda souhlasila, aby spolek Merkur vydal nálepky k vnějšímu označení árijských obchodů. Další opatření protektorátní vlády směřovala k zamezení volného nakládání s židovským majetkem a k jeho přebírání do české správy. Nařízení také zakazovalo Židům a jejich podnikům svobodně nakládat s vlastním majetkem. Německé úřady zpočátku podporovaly židovskou emigraci a snažily se donutit co největší část židovského obyvatelstva k útěku do zahraničí. Za cestu ke svobodě museli emigranti platit vysoké poplatky a zanechat Říši většinu svého majetku. Dne 28. července 1939 byla podle vídeňského vzoru zřízena ústředna pro židovské vystěhovalectví, která představovala jediný legální způsob emigrace. Ústředna ve

složité a pro žadatele ponižující proceduře vyřizovala formality k emigraci, zajišťovala převzetí majetku emigrantů a zároveň vykonávala dohled nad židovskou náboženskou obcí. Měla získávat a vyhledávat možnosti vystěhovalectví, zajistit možnost vystěhování Židů do států, které je skutečně přijmou. Aby toho mohlo být dosaženo, měla dozor nad žadateli a na splnění podmínek příslušných zemích o řemeslné zručnosti migrujících. Dále pak na nezbytné administrativní opatření spojené s urychleným vystavováním všech nezbytných cestovních dokladů, uspořádání devizových povolení a sjednání transportů po technické stránce. Samotná činnost ústředny, která byla charakterizována jako státní zájem, měla co nejužší styk a spolupráci s říšskými centrálními úřady.

Jak konstatoval ing. Tomáš Jelínek (Jelínek Tomáš, *Osudy židovského majetku - arizace, restituce, odškodnění* str. 27-39) bývalý předseda Židovské obce v Praze, dle výzkumu PhDr. Milotové měly protektorátní vlády Berana i Eliáše zájem získat židovský majetek ve prospěch českých hospodářských a finančních skupin. Beranova vláda odhadovala hodnotu tohoto majetku na 16 miliard korun, z nichž předpokládala roční výnos jednu miliardu korun. Dle deníku agrární strany Venkov byla hodnota tohoto majetku 17 miliard. Národní souručenství dospělo k částce 20 miliard. O pozadí konstrukce těchto hodnot však dosud nejsou dohledány žádné bližší informace. Pro potřeby odhadů množství židovského majetku je užitečné jejich propojení se statistikami počtu židovské populace v tzv. protektorátu. K 1. říjnu 1939 se konal v protektorátu soupis židovského obyvatelstva, při němž bylo zjištěno 90 847 Židů, z nichž 9 828 nebylo židovského náboženství. Na pražské židovské obci byl tehdy speciální statistický odbor, který vedl přední český statistik Dr. Otto Fischer. Tato čísla publikoval v prosincových *Jüdisches Nachrichtenblatt*. Tato statistika však nezahrnuje všechny tzv. Židy nemožjíšského vyznání, protože nařízení, které jim ukládalo registraci u židovských náboženských obcí, bylo vydáno až na jaře 1940. Miroslav Kárný²⁴ odhadl, že počet těchto osob v protektorátu dosáhl 14 -15 tisíc jedinců. Podle oficiálního Himmlerova statistika Richarda Korherra bylo v protektorátu v březnu 1939 118 310 Židů. Tento počet byl pravděpodobně daleko vyšší, protože nezahrnoval osoby, kterým se podařilo utéci či se vystěhovat v prvních měsících okupace. Někteří lidé, kteří spadali pod norimberská nařízení, se též nikde nepřihlásili a skrývali se, nebo se zapojili do domácího odboje. Dle oficiálních statistik se do 31.12.1940 vystěhovalo 25 192 obyvatel, kteří byli evidováni jako Židé. Do počátku roku 1943 se to pak podařilo již jen 817 lidem. Nejvíce osob, téměř 13 tisíc, emigrovalo. Lze předpokládat, že řadu z nich nacisté dostihli později.

Jak píše Miroslav Kárný (Richard Seemann, Cesta do Wanesse str. 90) snad nejnázorněji, současný ostych zabývat se nepohodlnými skutečnostmi, resp. obcházet je legendami, lze charakterizovat na interpretaci historie Neurathova nařízení o židovském majetku z 21. června 1939, kterým byly v protektorátu všeobecně zavedeny norimberské zákony. Říšský protektor je musel údajně vydat, protože protektorátní vláda je odmítla akceptovat, dokonce byla odhodlána raději odstoupit, než aby se v této věci podrobila.

1.2. Český tisk za doby protektorátu

Za první republiky měla skoro každá strana svůj vlastní deník, hlavními byly:

- čs. sociální demokracie - **Právo lidu**
- KSČ - **Rudé právo**
- agrárníci - **Venkov**
- čs. národní demokracie, od konce 1934 Národní sjednocení - **Národní listy, Polední list**
- čs. národní socialisté - **České slovo**
- lidovci - **Lidové listy**

Kromě těchto stranických novin byly významnými deníky i konzervativní **Národní politika** a **Lidové noviny**, sympatizující s "Hradem", německy v Praze vycházel i deník **Prager Presse** prezentující oficiální politiku vlády

Všechny tyto deníky, kromě již zmíněného Rudého práva a Prager Presse, normálně kontinuálně vycházely dál i po vzniku protektorátu 15. března 1939 - protože ale strany zanikly a místo nich jako jednotná politická organizace vzniklo Národní souručenství, tak u všech listů se v hlavičce uvádělo "List Národního souručenství".

Hlavní a největší deníky za protektorátu tak byly:

Název	Šéfredaktor	Vycházely do	Náklad
A-Zet	J. Křemen	31. 8. 1944	93 800
České slovo	K. Lažnovský, od 1941 K. Werner	do konce války	96 000, v neděli 322 000
Lidové listy	J. Scheinost, od 1943 F. Kliment, J. Doležal, F. J. Prokop, J. Michal	do konce války	14 000, v neděli 27 000
Lidové noviny	F. Šelepa	do konce války	38 000
Národní listy	J. Friedl	zastaveny 1941	16 000, v neděli 28 000
Národní politika	V. Crha, od 1944 J. Scheinost	do konce války	40 000, v neděli 422 000
Národní práce (od 1.1.1939 nástupce Práva lidu)	V. Ryba	do konce války	34 000
Polední list	L. Koňas, od 1943 A.J. Kožíšek	do konce války	49 000, v neděli 61 000
Večerní české slovo	E. Vajtauer, od 1944 K. Werner	do konce války	400 000
Venkov	V. Tannenberger, od 1944 V. Svoboda, 1944 V. Krychtálek,	do konce války	10 000

Na počátku okupace vycházelo v protektorátu 2125 českých novin a časopisů (z toho 85 deníků, 10 obdeníků a 258 týdeníků) a několik desítek německých. Celkem 1887 českých periodik bylo během války postupně zastaveno - jak z důvodů politických, tak z důvodů hospodářských (u vycházejících periodik se během války také stále snižoval počet stran - na konci války měly deníky pouhé dvě strany).

Zastaveno roku	český tisk	německý tisk	jiný
1939	175	4	2
1940	305	7	1
1941	623	4	1
1942	348	11	-
1943	194	4	1
1944	208	23	1
1945	34	-	-
Celkem	1887	53	6

Některé tiskoviny byly během války naopak založeny či obnoveny (např. Peroutkova Přítomnost, která přestala vycházet v roce 1939, byla v roce 1942 na popud Emanuela Moravce obnovena v čele s šéfredaktorem E. Vajtauerem - měla reprezentovat názory programové kolaborace).

Mezi novináři se po okupaci začala formovat skupina aktivistických kolaborantů - v čele byla tzv. aktivistická sedmička (K. Lažnovský, E. Vajtauer, V. Krychtálek, V. Ryba, J. Křemen, V. Crha, K. Werner). Tito novináři mohli se souhlasem německých orgánů útočit i na "pasivitu" protektorátní vlády či na Národní souručenství - od roku 1940-41 část jimi ovládaných novin přestala užívat označení "List Národního souručenství". Český fašistický tisk (Vlajka, Arijský boj apod.) plnil denunciantskou úlohu.

Po druhé světové válce bylo za svoji činnost za protektorátu před mimořádné lidové soudy postaveno 84 novinářů (z nich 26 před Národní soud) a dalších 34 bylo vyloučeno ze Svazu českých novinářů. Osm kolaborantských novinářů bylo odsouzeno k trestu smrti (A.J. Kožíšek, A. Kříž, R. Novák popraveni 26. března 1947, V. Krychtálek a K. Werner popraveni 22. dubna 1947, J. Křemenovi byl trest změněn na doživotí a E. Vajtauer a O. Polívka byli odsouzeni v nepřítomnosti). Další byli potrestáni mnohaletými tresty (V. Crha doživotí, H. Tuskány doživotí, G. Dörfl 20 let, E. Šourek 15 let, V. Ryba 10 let apod.).

Protikladem byli novináři a techničtí pracovníci vydavatelství, kteří se za války zapojili do odbojové činnosti - podle poválečných statistik jich v letech 1939-1945 bylo 112 popraveno nebo zahynulo v koncentračních táborech a dalších 126 bylo uvězněno.

1.3. Židovská média

Pokud se měla židovská média vyrovnat s narůstajícím antisemitismem, bylo pro ně nutné nejdříve definovat důvody jeho vzniku. Hned od října 1939 píše o něm Rozvoj i Židovské zprávy jako o něčem, co je české společnosti cizí. Je to něco, kde se přebírají cizí vzory a kde se opouští tradice racionálního řešení problémů. Na podporu této myšlenky byl vybrán citát z rozhlasového projevu gen. Syrového²⁵ (Richard Seemann, *Cesta do Wanesse* str.59): „Duchovně se přizpůsobit dočasným zásadám našich sousedů, zejména v židovské otázce, je omyl mnichovského otřesu...“ Jak sionisté tak i asimilanté si uvědomili, že vlna antisemitismu, kterou právě prožívají, se vzedmula až po mnichovské krizi. Židé se stali hromosvodem trpkosti, zklamáním a rozhořčením. Židé jsou podle těchto argumentů cizinci, kteří berou „našim“ práci. Důvěra v to, že se po odeznění traumatu z Mnichova se vyřeší i problém protižidovských nálad, se ale postupně ztrácí a začíná převládat názor, že se vlastně jedná jen o zástěrku jiných zájmů. Proto také hlavní příčina antisemitismu je snaha o hospodářský profit, zmenšení konkurence a jiných výhod, který by mohlo mít za důsledek odstranění Židů z veřejného a hospodářského života.

Zlom nastal až 10. ledna 1939, kdy vyloučila Jednota čsl. Advokátů všechny Židy na základě rasového principu. Podobně byla sledována i situace ve spolcích lékařských. Jiné než

hospodářské důvody mělo jistě vyřazování Židů ze Sokola. Sokol ve Vršovicích byl vlastně první organizací, která se už 9. října 1938 rozhodla vylučovat své židovské členy.

Nejostřejším prohlášením, chápajícím Židy jako zvláštní národ, který má být vyloučen z veřejného života. Byl ideový řád Mladé národní jednoty otištěný 24. prosince 1938 v deníku Večer. Z článků otištěných v Rozvoji se zdá, že se Čechů-Židů nejvíce dotkla pasáž, vyřazující je z aktivní vojenské služby, i když se vlastně jedná o rasový princip řešení „ židovské otázky“, proti kterému čechožidovské hnutí bojuje.

Co Židé ve svém boji postrádají, aspoň teda první měsíce druhé republiky, jsou hlasy nežidů, kteří by se jich snažili zastávat. Podle Židů se jedná o jakousi zradu vzdělanců.

Spor mezi Čechožidy a sionisty nabyl až hrůzných rozměrů. Na xenofóbní prohlášení Svazu Čechů židů, aby vláda evakovala německé židovské a nežidovské uprchlíky co nejrychleji z českého vnitrozemí, aby tak byl zachován jeho český charakter. V době ohrožení židovské komunity v českých zemích se jasně ukázalo, že na vzniklou situaci jsou mnohem lépe připraveni sionisté²⁶. Díky zkušenostem s německými uprchlíky, díky rozsáhlé organizační struktuře i četným příznivcům, díky kontaktům se zahraničím a v neposlední řadě díky ideologii židovského nacionalismu.

Obě hnutí se po celou dobu trvání druhé republiky nedokázala sjednotit a ve svém tisku na sebe neustále útočí. Až na samém konci období se projevuje platforma, která by mohla vzájemné rozpory překonat, a tou se stává kladení většího důrazu na židovskou tradici.

Vyloučení Židů z národní pospolitosti, jejich izolace a omezení jejich svobod patřilo mezi tradiční požadavky evropských antisemitů všech zabarvení. V podstatě se jednalo o obnovení středověkých ghatt, tentokrát ale tzv. ghatt bez zdí, jejichž hranice nebyly určeny teritoriálně, ale zákazy a omezeními uvalenými na Židy. Od září 1939 se nesměli po 20. hodině zdržovat mimo svůj byt. Od listopadu 1940 nesměli Židé bez zvláštního povolení opustit - byť jen na přechodnou dobu - své bydliště. Židé nesměli navštěvovat divadla a kina, hostince a kavárny, plovárny, knihovny a další sportovní a zábavní zařízení. V městských hromadných dopravních prostředcích byli Židé omezeni na plošinu posledního vozu, na železnici nesměli používat jídelní nebo spací vozy a směli jezdit pouze nejnižší třídou, opět pouze v posledním vagónu. Měli zakázán vstup do čekáren a dalších nádražních zařízení. Byly omezeny nákupní hodiny pro Židy na dvakrát dvě hodiny denně a později pouze na dvě hodiny denně. Židům byly odebrány rozhlasové přístroje, byli omezováni v odběru potravin, nesměli chovat domácí zvířata. Bylo by možné jmenovat ještě

dlouhou řadu zákazů a příkazů, které měly Židy ponížít a oddělit neviditelnou zdí od ostatních obyvatel. Byli vyháněni ze svých bytů a museli se často po více rodinách sestěhovat do jednoho bytu. Vládní nařízení z října 1939 umožnilo propouštění Židů ze zaměstnání bez nároku na náhradu a další zaopatřovací dávky. Židé podléhali pracovní povinnosti, neměli nárok na placenou dovolenou, museli být odděleni od ostatních zaměstnanců, neplatila pro ně ustanovení o ochraně práce a omezení pracovní doby. Židovské děti byly vyloučeny z návštěvy německých a od srpna 1940 i českých veřejných i soukromých škol. Od března 1941 byly zakázány i tzv. přeškolovací kurzy pořádané Židovskou náboženskou obcí a od července 1942 i vyučování v židovských školách. I přes zákaz soukromého vyučování byla pro židovské děti tajně organizována školní výuka. Pro vydělení Židů ze společnosti bylo důležité, aby mohli být jasně identifikováni. Od března 1940 byly občanské legitimace Židů označeny písmenem „J“ (Jude - Žid). Od 1. září 1941 museli Židé starší 6 let vycházet na veřejnost pouze se žlutou šesticípou hvězdou s nápisem „Jude“ na oděvu. Protektorátní občané byli zároveň v tisku varováni, aby neprojevovali k takto označeným Židům sympatie. Jinak by i s nimi mohlo být nakládáno jako se Židy. Projevy antisemitismu a pronásledování Židů se stalo součástí každodennosti obyvatel Protektorátu.

Seznam protizidovských článků v tisku druhé republiky

- Rok 1910 musí být základem pro židy, jako je jím pro nás, Večer, 12. Října 1938
- Pražské kavárny se změnilly v bursy a obchodní domy, Večer, 12. Října 1938
- Miloš Krejza : Udělejme si pořádek!, Lidové listy, 12. Října 1938
- Pozor na židovskou emigraci!, venkov, 12. Října 1938
- Miloš Krejza: Budeme pány ve svém domě, Lidové listy, 12. Října 1938
- Židovské emigrace nechápe, že ji zde nechceme, Večer, 14. Října 1938
- Také v práci Židé na roveň Čechoslovákům, Národní politika, 15. Října 1938
- Invaze sudetských Židů do Prahy, Národní noviny, 16. Října 1938
- Václav Kubásek: Nové lidi a nové hospodářství do českého filmu, Večer, 18. Října 1938
- O židovské otázce, Venkov, 19. Října 1938

- Jdou, kam je srdce táhne, Večer, 16. Listopadu 1938
- Musíme rychle rozřešit židovskou otázku, Poslední list, 18. Listopadu 1938
- Cizinky nesmějí bráti chleba českým ženám, Pražský večer, 19. Listopad 1938
- Stanislav Nikolau: Židovská otázka, Národním politika 20. Listopadu 1938
- Židovská otázka, Expres, 21. Listopad 1938
- Esperanto ve službách nepřátelské propagandy, Plední list, 27. Listopadu 1938
- Kdo je vlastně židem?, Expres, 28. Listopadu 1938
- Mohou zůstat u nás židem? Národní noviny, 28. Listopadu 1938
- Zločinnost a rasa, Polední list, 4. Prosince 1938
- V.Mahdl: Národní profil, venkov, 11. Prosince 1938
- Poznáte je, venkov, 11. Prosince 1938
- Co se bude dělat v židovské otázce? Pražský list, 14. Prosince 1938
- Bude rozřešena otázka židovská!, Lidové listy, 14. Prosince 1938

1.3. Zabavení židovského majetku Němci

Když si pro Bedřicha Seemanna přišlo gestapo, neobešlo se to bez prohledávání bytu. Bylo zvláštní a netypické, že si Němci odnesli pouze rozhlasový přijímač. I když měli možnost vzít si i jiné drahocenné věci, které byly v bytě. Legrační bylo, když pomineme okolnosti, že když Marta Seemannová chodila na výslechy do Petschkova paláce, viděla, že mají ten jejich rozhlasový přijímač na stole a používají ho. V té době rozhlasový přijímač nebyl k dostání.

Zato Bedřichovy rodiče okradli úplně o všechno. Část svého majetku jako stříbrné předměty museli odevzdat do sejfů protektorátní Národní banky, když ještě žili. Po zařazení do transportu do Terezína museli klíče svého bytu odevzdat a ponechat tam veškerý majetek, který byl pak zabaven. Syn Bedřicha se šel nedávno zeptat do Národní banky, co se stalo s majetkem, který byl zde deponován. Bylo mu oznámeno, že Němci vše rozkradli, seznamy se ztratily a žádné odškodnění tudíž nebude.

Násilnými formami prováděné vyvlastňování majetku protektorátních Židů vedoucí až k jejich úplné hospodářské devastaci, které započalo bezprostředně po okupaci a jehož poslední etapa probíhala v době jejich deportací do terezínského ghetta, bylo především součástí celkové

strategie "konečného řešení" židovské otázky v Čechách a na Moravě. Zjevná i skrytá expropriace židovského obyvatelstva logicky předcházela jeho závěrečné fázi – hromadné likvidaci českých Židů zbavených už sebemenšího majetku ve vyhlazovacích táborech.

Arizace židovského majetku v krátké době zásadně změnila poměr sil mezi německými a českými hospodářskými subjekty. Vyvlastňování jak židovských kapitálových podílů v akciových společnostech, jejichž hodnota byla k 1. únoru 1940 oceněna částkou přesahující 1 miliardu korun, tak i celých podniků, ať již skutečně židovských či za židovské účelově vydávaných, vedlo k ohromným majetkovým přesunům, a to výhradně ve prospěch německého kapitálu. Ten díky arizačním opatřením získal do konce roku 1940 majoritu prakticky ve všech hospodářských odvětvích protektorátu. Ve zprávě o kapitálovém propojení mezi říší a protektorátem, vypracované v dubnu 1941 v Úřadu říšského protektora, se otevřeně konstatovalo, že arizace se stala nejúčinnějším prostředkem likvidace českých hospodářských pozic. Její ústřední myšlenka "arizovali jsme, tudíž máme většinu" plně vystihovala hospodářskopolitickou realitu těchto let.

Ačkoliv vyvlastňování židovského majetku probíhalo nepřetržitě po celých šest let okupace a německé úřady ještě ke konci dubna 1945 dávaly příkazy k jeho přebírání a zpeněžování, prošlo i ono několika časovými etapami.

Druhá etapa arizace židovského majetku byla zahájena 21. června 1939. Její osou se stalo nařízení říšského protektora o židovském majetku, postupně doplňované prováděcími výnosy. Dnem jeho zveřejnění - 22. červnem 1939 - začaly i na území protektorátu platit norimberské zákony. Nařízení nejenže ukládalo židovským subjektům (jak právnickým, tak i fyzickým osobám) přihlásit svůj majetek, ale omezovalo i jejich vlastnická práva. Upravovalo možnost disponovat židovským majetkem, umožňovalo jeho rozsáhlé konfiskace a následné přesuny. Povinnosti postupně přihlásit veškerý majetek využívala okupační správa k tomu, aby na základě získaných informací systematicky vybírala zámožnější skupiny židovského obyvatelstva a nutila je k jeho předání. Důsledkem administrativního nátlaku bylo i to, že část Židů začala svůj majetek prodávat bez předchozího úředního vyzvání určeným institucím. Když například vyšel pátý prováděcí výnos k nařízení o židovském majetku, jenž ukládal vlastníkům předmětů z drahých kovů uložit je do nucené úschovy v devizových bankách, mnozí je raději urychleně prodali společnosti Hadega v obavě, že za ně posléze již nezískají žádnou protihodnotu.

Závěrečná, třetí fáze arizačního procesu započala v říjnu 1941 v souvislosti s přípravou

hromadných deportací. Dvanáctého října vyšlo druhé nařízení říšského protektora o péči o Židy a židovské organizace, jímž byla Ústředna pro židovské vystěhovalectví zmocněna k likvidaci majetku deportovaných. Osoby zařazené do deportačního transportu byly ve sběrném táboře nuceny ústředně udělit plnou moc, která ji zmocňovala k převzetí nejen jejich depozit v bankách, peněžních prostředků na vázaných účtech, bytů včetně zařízení, šatů apod., ale i jakéhokoliv dalšího majetku, který byl v době transportu neznámý či zatajovaný.

2.

DOPADY OSOBNÍ

Zlomem v tvůrčím životě Bedřicha Seemanna bylo podepsání Mnichovské dohody 30. září 1938. V této době, po obsazení Sudet, byli Bedřichovi rodiče nuceni jako Židé opustit Liberec a přestěhovat se do Prahy, kde bydleli nedaleko svého syna. Ten vznikem po-mnichovské druhé republiky však postupně přišel o možnosti pracovat ve svém oboru.

Cituji zvukový rozhovor doc. Koppelové s mým dědou pro materiály k publikaci. Tento rozhovor je k dispozici i v psané podobě (rodinný archiv Bedřicha Seemanna či na požádání na fakultě sociálních věd): „V té době se už vědělo, co se děje v Německu a Rakousku. Přijížděli sem různí utečenci a emigranti. Jakožto novinář si uměl Bedřich Seemann představit, co se bude dít. On sám o tom psal a viděl, že to, k čemu dochází, není marginální, natož pak triviální záležitost. Věděl, že jestli něco neudělá, nedopadne to s ním, a i možná s jeho rodinou, dobře. Rozhodl se, že opustí se svou rodinou území protektorátu, žel to už nestihl.

Měl totiž kamaráda pana Artura Beera, který byl majitelem továrny ve Frýdlantu, ale žil v Anglii, kde pracoval jako hvězdář. Měl peníze a chtěl rodině Seemannových pomoci emigrovat do Anglie. Jeho syn Richard Seemann dokonce teď našel lístek z Amerického konzulátu, svědčící o tom, že se Bedřich Seemann chtěl dostat do Spojených států, v případě, že by plán emigrovat do Anglie ztroskotal. Takže je vidět, že se chtěli z Protektorátu dostat jakýmkoliv způsobem.

Rodina Seemannova tehdy již poslala do Velké Británie množství osobních věcí. Majetek, co by zůstal v Praze, by byl chráněn jeho ženou. Vše bylo zařízené, dokumenty i finanční záležitosti. Jenže než stihli odjet, vypukla válka. Paradoxem je, že on sám pomohl tolika lidem emigrovat, sám to však nestihl. Nakonec se plán emigrace omezil jen na jeho syna Richarda, který měl odjet vlakem s ostatními dětmi s panem Wintonem²⁷, k čemuž nakonec také nedošlo, protože Richardova matka nechtěla svého syna nechat samotného. Jeho otec usiloval o Richardův odjezd, jelikož Richard Seemann byl sice podle norimberských zákonů míšenec prvního stupně a rodiče ho nechali pokřtít, aby ho chránili; navzdory tomu byl v deseti letech povolán na „Sicherheitsdienst“, kam se musel osobně přijít zaregistrovat se a oznámili mu, že ve čtrnácti

letech musí nastoupit do transportu. Naštěstí ale válka skončila, když mu bylo dvanáct let, jenže roku 1943 nikdo netušil, co bude zítra, natož za dva roky.“

3.

DOPADY NA JEHO DÍLO

Po 15. březnu měl nejen Bedřich Seemann velmi ztíženou situaci. Skončila tak jeho činnost v Prager Tagblattu, který změnili na nacistický deník. Německé demokratické vysílání Československého rozhlasu bylo pozastaveno. I všude jinde měl zavřené dveře. Od té doby nemohl přes veškeré pokusy v Protektorátu nic zveřejnit. Ztroskotal i jeho projekt psát reportáže o slovenských lázních a Tatrách.

Mohl ale pomoci něčím v té době také potřebným. Nasadil svůj život a ilegálně pracoval s britskými úřady Barbican Mission, aby pomáhal židovským rodinám emigrovat.

Živil svojí rodinu i rodiče v této těžké době jako soukromý učitel ve hře na klavír a němčinu. Jak se uvádí v publikaci *Nebylo bezejmenných*, (str.82) za okupace se zabýval zpravodajskou činností a pomáhal při přechodu pracovníků v ilegalitě do zahraničí, jak už jsem nastínila. Ze spisu pro uznání jeho odbojové činnosti k vydání posvědčení jeho odbojové činnosti dle zákona. 255/ 1946 Sb,cituji:

Spolupracoval s britskou „Barbican Mission“ a prostřednictvím jejich funkcionářů dodával zprávy do ciziny. Mimo jiné byl ve styku s redaktorem Laurinem, jemuž dodával informace o zdejší činnosti a poměrech v Československu prostřednictvím ing.Spitze z Prahy-Vysočan, rovněž zatčeného a uvězněného. Kromě uvedených již styků byl rovněž ve spojení i s redaktorem Vávrou z Práva Lidu, jemuž dodával zprávy a informace pro zahraničí, stejně jako podával informace a důvěrné zprávy zpravodaji britské agentury Mr. Smolkovi. Všechna jeho činnost byla vždy vedena ve smyslu Masarykovy a Benešovy myšlenky, kterou propagoval a byl proto r.1938 propuštěn ze služeb Prager Tagblattu .

Využívaje svých zkušeností a známostí pomáhal židovským příslušníkům k útěku do Anglie. Když pak se chystal uprchnout i sám, nezbylo mu již času a byl dne 12.prosince 1941 zatčen Gestapem. Po hrozných výsleších v Petschkově paláci²⁸ byl tři měsíce vězněn na

Pankráci, kde byl stále mučen a vyslýchán, byl převezzen do Terezína, kde byl vězněn další tři měsíce, Konečně byl odtransportován do koncentračního tábora ve Flossenbürgu, kde nevydržel všechna muka, zemřel dne 14.června 1942.

4.

ANTISEMITISMUS A JEHO AKTIVISTIČTÍ NOVINÁŘI

Když už zmiňuji novináře, měla bych připomenout i ty z nich, kteří za 2. světové války kolaborovali s nacistickým režimem.

Kolaborující novináři dobrovolně sloužící okupační moci, patří do skupiny českých dobrovolných fašistických uskupení. Svým působením by měla patřit do kategorie protektorátních organizací, podporovaných protektorátní administrativou, neboť se mezi nimi formuluje alternativní mocenské uskupení, ochotné převzít zodpovědnost za pozitivní vztah protektorátu k nacistické ideologii a k německému státu. Upozorňují na sebe kritikou nedůsledností protektorátní správy, spolupracující se zpravodajskými agenturami a jsou relativně dobře informováni o domácím dění. Zasahují svým vlivem do hnutí českých fašistů. Nelze podcenit ani jejich vliv na českou veřejnost. Říká se o nich, že to byli žongléři slov. Používají terminologii odvozenou z principu státní suverenity, přestože vědí, že protektorátní vláda, není vláda v určitém slova smyslu, ale jen výkonným orgánem okupační moci. Titulují E. Háchu jako státního prezidenta, ač je odvolatelný podle přání Adolfa Hitlera nebo dokonce říšského protektora. Berou vážně slova o protektorátní autonomii – vytváří zkrátka iluze tam, kde je zcela odlišná realita. Stranicky orientované noviny z let meziválečných byly listy Národního souručenství. Propagovaly Háčovu politiku s argumenty, že český národ bude nejlépe očištěn Velkoněmeckou říší. Zcela nemorální bylo psaní fašistické Vlajky, Árijského boje, Zteče, Štítu národa, neboť se otiskovala udání na Židy, přívržence dr. Beneše a T. G. Masaryka. Často zveličovaly vojenské úspěchy německé armády, což mělo vyvolat depresivní nálady českého obyvatelstva. Tiskové oddělení úřadů říšského protektora využilo této horlivosti a podpořilo ji řadou zájezdů do poraženého Polska, později do Francie, na sovětskou frontu v r 1944 a do míst poraženého Slovenského povstání.

V roce 1941 formovaná alternativního vedení pokročilo natolik, že se v něm vytvořila sedmička vedoucích novinářů, kde aktivně působili K. Lažnovský²⁹, dr. E. Vajtauer³⁰, V. Krychtálek³¹, dr. Křemen. Nacisté pro ně založili elitní Presseklub. Doslova tu byla vytvořena stínová vláda, která mohla nahradit Háchovu kliku v případě selhání či nemoci. Koncem srpna 1941 tlak tzv. aktivistických novinářů dosahoval již neúnosné míry. Poté, co aktivističtí novináři v čele s Lažnovským začali veřejně upozorňovat na odpůrce, rozhodl se Eliáš podle historiku Jaroslava Čvančary a Jana Uhlíře je umlčet. Zvolil originální způsob. Přijal sedm šéfredaktorů a čtyřem z nich nabídl otrávené chlebičky, především Lažnovskému a Vajtauerovi. Z novinářů zemřel 10. října 1941 ve věku 35 let na tyfus jen Lažnovský. Ostatní vyvázli „pouze“ se zdravotními potížemi.

Zejména pak v letech 1941 až 45 skupina aktivistických novinářů zneužila pro svou činnost i tehdejší rozhlas Čechy a Morava. Smutně proslulé se staly politické skeče, prosáklé antisemitismem a útočící na československé představitele v zahraniční emigraci a naše spojence především USA, Anglii a Sovětský svaz. (viz kniha *Protektorátní rozhlasový skeč*, Praha 2010)

Po válce bylo nutno 84 novinářů stáhnout pro kolaboraci a udávání, dalších 34 novinářů bylo vyloučeno ze Svazu českých novinářů a 34 žurnalistů bylo zakázáno na nějaký čas publikovat. Národní soud odsoudil k trestu smrti A.Kříže, K.Wenera, R.Nováka, a A. J. Kožíška. Po válce vznikla také otázka, jak se ke kolaborujícím novinářům postaví politické strany. Přes všechny protagonistické úskoky lze konstatovat, že se kolaborujícím novinářům nepodařilo v českém lidu vyvolat negativní postoje k hodnotám křesťanské morálky a podlomit víru ve vítězství protifašistické koalice a touhu po návratu demokracie a humanity.

Cituji článek od Jaroslava Meda *Antisemitismus v české kultuře druhé republiky*: „Realita druhé republiky byla přirozeně nesmírně ovlivněna šokem z mnichovské tragédie, jejíž dopad na společenský a kulturní život vyvolával pernatmetní potřebu najít nějakého obětního beránka. Nemožnost mnohé pochopit znamenala abdikaci racionality ve prospěch emocionality, která často nabývala podoby zdůrazněného odporu vůči všemu cizorodému. A jedním z nejviditelnějších prvků cizorodosti byly právě Židé. Proto je v politické i kulturní publicistice druhé republiky přítomno tolik antisemitských a antijudaistických narážek a odkazů na židovskou cizorodost. Od bolestných výčitek a výhrůžně útočných apelů až k ambivalenci antijudaismu u mnoha kalotických publicistů...“

5.

EMIGRACE ŽIDŮ V ČECHÁCH 1933 – 1945

Aspekty imigrace a emigrace z českého území jsou vzájemně propojeny a nelze je oddělit, neboť pro mnohé Židy, kteří našli na českém (československém) území před rokem 1938 útočiště, se později toto útočiště proměnilo v past, z níž se snažili za každou cenu uniknout. Stejně tak státní orgány i pomocné organizace se snažily v první řadě zajistit emigraci cizích Židů.

Téma židovských uprchlíků nebylo dosud ze strany historiků komplexně zkoumáno. Dosavadní práce se soustředí buď na témata pokrývající zlomek této složité problematiky, nebo uprchlíků z řad známých umělců či politiků.

Dá se ale říci, že zde byla podobná situace, ale s jinými čísly, jako v Německu. Různá zákonná administrativní opatření jednotlivých států ztěžovala přechod hranice a pobyt cizinců na jejich území. Tato opatření, jakkoli nepříjemná pro všechny uprchlíky, se ukázala být rozhodujícím faktorem pro Židy prchající před nacistickou antisemitskou politikou. Ani tváří v tvář nacistickému pronásledování nepřehodnotily evropské a další státy svou restriktivní uprchlickou politiku. V mnoha případech jejich politika vůči uprchlíkům nabírala antisemitské rysy.

6.

NÁSILNÝ KONEC BEDŘICHA SEEMANNA

I přestože přestal Bedřich Seemann pracovat jako publicista a už ani neskládal své skladby, pouze vydělával jako soukromý učitel hudby a němčiny, začal mít problémy. Nedalo mu to a v té době se politicky angažoval, jak už jsem se zmiňovala, což se nelíbilo gestapu. A tak ho nezachránily ani zákony, že když si vezme za ženu árijku, bude jakožto Žid v „bezpečí“.

Na základě těchto faktů obdržel od ministerstva národní obrany osvědčení podle § 8 zák. č. 255/1946 Sb, že jako státní občan československý, je ve smyslu § 1 odst. 1. písm. g/ odst.2 zákona ze dne 19. prosince 1946 č.255 Sb – o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících boje za osvobození – účastníkem národního boje za osvobození.

V té době chtěl už i uprchnout sám, ale bohužel to nestihl a dne 12. prosince 1941 si pro něho přišlo gestapo a násilně ho odvedlo.

Bedřicha Seemanna násilně odvedli před jeho rodinou do transportu. Nejdřív do Malé terezínské pevnosti, které se říkalo přestupní stanice Gestapa. Poté byl odvezen do koncentračního tábora Flossenbürg v bavorském Horním Pfalcku, který leží nedaleko našich hranic. Nevím, čím to bylo, jestli tím, že ho týrali víc jak ostatní, nebo protože nebyl tak silný a zdravý, jak se zdálo, ale brzy umřel na zápal plic. Dodnes nevíme, jestli vážně na zápal plic umřel, nebo jestli umřel díky násilí gestapáku. Psal ovšem dopisy, které bohužel se ještě za války ztratily. Můžeme se jen domnívat, co se mu poslední dny v táboře honilo hlavou a na co myslel. Co se všem lidem honilo hlavou, kteří věděli, že se se svojí rodinou nesetkají. Potvrzovala to i zmačkaná fotografie, na které byl jeho syn, která byla Gestapem vrácena spolu s urnou s některými osobními věcmi.

Pamatuji si, jak mi o tom má prababička vyprávěla. Snažila se ho ukrýt, i když věděla, že je to marné. Možná šlo o to, protáhnout čas s ním. Možná je to jen lidský pud. Držela ho za paži a nechtěla ho pustit.

Jak jsem zmínila v citacích z publikace *Nebylo bezejmenných*, následovaly hrůzné výsledky na

Pankráci a pak odvoz do Malé pevnosti Terezín. Odtud byl nakonec transportován do tábora Flossenburg. I zde nad branou koncentračního tábora bylo umístěno heslo *Práce osvobozuje – Arbeit macht frei*, ale ve skutečnosti však byli vězni vykořisťováni, mučeni a utýráni k smrti v tamním kamenolomu. Má prababička tak obdržela v 35 letech urnu s údajnými pozůstatky svého manžela, přešitý snubní prsten, brýle, hodinky, tabatěrku a různé drobnosti. K tomu úmrtní list, který uvádí že její manžel zemřel v 5 hodin ráno 14.června 1942 ve Flossenbürg Nord.

Bylo těžké zjistit, za jakých okolností zemřel, nikdo jim nechtěl nic říci. Nakonec se dozvěděli, že měl údajně zemřít na zápal plic.

Jeho jméno zůstalo spolu s několika desítkami jmen dalších vězňů vytesáno na pamětní desce koncentračního tábora a zapsáno v tamní knize obětí a je i na zdi pražské Pinkasovy synagogy spolu se jmény jeho rodičů zahynulých ve vyhlazovacích táborech za 2. světové války. A samozřejmě v paměti celé jeho rodiny.

6.1. První transporty Židů za protektorátu

Židé z moravské Ostravy a Frýdku – Místku byli na českém území první, kteří měli prvotní záměr na své kůži zažít. Ve dnech 18. a 27. října 1939 odjely odtud dva židovské transporty s 1 292 muži do železniční stanice Nisko nad řekou Sanem ve východní části Lublinska.

V rámci příprav na údajné převrstvení židovského obyvatelstva měli s muži dvou vídeňských a dvou katovických transportů vybudovat tábor, který se podle původních představ měl stát základnou pro zřízení „ židovského rezervátu“ či „říšského ghetta“, kam by proudily deportační transporty z Polska, Rakouska, Německa a českých zemí. Před světem měly být tyto deportace vydávány za velkorysé gesto ze strany Německa, které židovskému obyvatelstvu poskytuje na východě Evropy „ azyl“, ba dokonce zamýšlí zařídit židovský stát pod německou správou. Ve skutečnosti absorbovat znamenalo odsoudit je k smrti hladem, zimou, epidemiemi.

I když tyto hrůzné Hitlerovy činy mají tolik důkazů, po válce někteří lidé odmítali věřit, že se něco takového jako tábory smrti existovalo. I dodnes se neustále spekuluje o přesných informacích, jak to skutečně bylo. Zpochybňují se vysoká čísla úmrtnosti Židů, ať už v koncentračním táboře nebo jinde. Je vidět, že se nedá zkrátka vžít do takové situace, jakou si museli prožít Židé na území Evropy.

Ghetto Terezín

Součástí nacistických plánů na nové uspořádání Evropy bylo tzv. "konečné řešení židovské otázky". Také na obsazeném území Čech a Moravy byli občané židovského původu pronásledováni a od listopadu 1941 postupně deportováni do města Terezína (Hlavní pevnost), kde pro ně nacisté zřídili tzv. ghetto. Zde měli být soustředěni do doby, než budou vyhlazování tábory na východě připraveny k jejich konečné likvidaci.

Židovským vězňům sloužila k ubytování nejprve kasárna a po vystěhování terezínských obyvatel v polovině roku 1942 i všechny civilní domy. Při obrovském přeplnění tábora však obývali i půdy, sklepy a kasematy ve valech. Terezín se stal největším koncentračním táborem na území českých zemí. Proudily sem tisícové transporty Židů nejen z protektorátu, ale i z Německa, Rakouska, Holandska, Dánska a koncem války i ze Slovenska a Maďarska.

Za necelé 4 roky jím prošlo více než 140 000 vězňů - mužů, žen i dětí. V posledních dnech války k nim přibylo ještě na 15 tisíc vězňů, kteří dorazili do Terezína s tzv. evakuačními transporty z koncentračních táborů vyklízených před postupující frontou. Na 35 000 vězňů zde v důsledku stresu, hladu a hrozných ubytovacích a hygienických podmínek zemřelo.

Terezínskému táboru pro Židy velela nacistická komandantura, která předávala příkazy tzv. židovské samosprávě. Ta se starala o vnitřní chod tábora. Přímý dohled nad vězni vykonávali protektorátní četníci, kteří z velké většiny sympatizovali s uvězněnými, snažili se jim pomoci a udržovat kontakty s vnějším světem.

V táboře platily všemožné zákazy a nařízení, pouze kulturní život byl po určité době povolen, neboť měl posloužit jako kulisa k zastření pravdy o osudu, který byl Židům předurčen. Vězni se k umění upnuli, neboť jim pomáhalo překonávat deprese a strach z neznámé budoucnosti. Snažili se, aby ani vězněné děti nezaostávaly v učení a neztrácely rozhled. Přes zákaz nacistů se proto provádělo tajné vyučování a přidělení učitelé a vychovatelé se dětem věnovali s nesmírnou obětavostí. I za hradbami ghetta je připravovali na svobodnou budoucnost.

Bohužel, jak transporty do ghetta přicházely, tak také postupně odcházely - do neznáma. Od října 1942 směřovaly téměř všechny do Osvětimi - Birkenau, nejstrašnějšího z vyhlazovacích táborů.

Z Terezína na "Východ" bylo vypravěno celkem 63 transportů, jimiž odešlo více než 87 000 osob. Z nich se dočkalo osvobození 3 800. Tragický byl osud terezínských dětí. Ze 7 590 nejmenších vězňů deportovaných na východ se osvobození dožilo jen 142. Jen ty děti, které zůstaly po celou dobu v Terezíně, měly šanci se zachránit. Ke dni osvobození se v Terezíně nacházelo kolem 1 600 dětí ve věku do 15 let. O jejich životě vypovídají verše, deníky, ilegálně vydávané časopisy a tisíce kreseb - často to jediné, co po nich zůstalo.

Některé osobnosti tehdejšího kulturního života v ghettu : spisovatelé Karel Poláček, Norbert Frýd, hudba - Karel Berman, David Grünfeld, Ada Hechtová, Karel Ančerl, Rudolf Franěk, Karel Reiner, Viktor Ullmann, Gideon Klein, Pavel Haas, Hans Krása, F.E. Klein, divadlo a kabaret - arch. František Zelenka, Gustav Schorsch, Vlasta Šchönová, Karel Švenk, Zdeněk Jelínek, Ota Růžička, Kurt Geron, Hanuš Hofer, Leo Strauss, výtvarné umění - Bedřich Fritta, Otto Ungar, Leo Haas, Ferdinand Bloch, Karel Fleischmann, Petr Kien, Adolf Aussenberg, Charlota Burešová, Rudolf Saudek, Jo Spier, Arnold Zadikow.

Flossenbürg

Vyhlažovací tábor Flossenbürg byl otevřen počátkem května 1938. Původně byl určen pro údajné kriminální a asociální vězně. Volba místa poblíž československé hranice nebyla náhodná - již v této době plánovalo německé vedení a armáda zničení Československa. Velkou roli však hrála též přítomnost významných granitových nalezišť, neboť Flossenbürg patřil mezi tábory, jejichž cílem bylo maximální využití otročké síly vězňů ve prospěch válečného zbrojení nacistického Německa.

Ačkoli byl původně počet vězňů plánován na 1600, byla již rok po založení jeho kapacita zvýšena na 3 tisíce. I přes různá rozšíření byl tábor neustále přeplněn - v poslední fázi jeho existence v roce 1945 v něm bylo v hrozných podmínkách natěsnáno až 15 tisíc vězňů. První vězňové tábora patřili mezi tzv. kriminální, přičemž se jednalo jak o těžké zločince, tak o lidi, kteří se do konfliktu s nacistickým režimem dostali kvůli drobným přestupkům. Později však byli do tábora posíláni též němečtí političtí vězňové z Dachau a Sachsenhausenu, kteří brzy tvořili zhruba třetinu všech vězňů. Kriminální vězňové však obsadili všechny významné táborové pozice a zelení „káповé“ se tak stávali nástrojem nacistického teroru vůči ostatním vězňům. V

roce 1943 bylo v táboře vězněno na 4 tisíce - převážně politických - vězňů: především Poláků, sovětských zajatců, Čechů, Belgičanů, Francouzů a Holanďanů. Od poloviny roku 1944 byli do tábora deportováni též židovští vězňové, kteří měli být před svým plánovaným zavražděním využiti na otrocké práce.

Počátkem roku 1945 byla do Flossenbürgu převezena skupina tzv. Sonderhäftlinge (zvláštních vězňů), do níž patřili příslušníci vojenského odboje a vysocí představitelé různých států. Byli vězněni odděleně od ostatních vězňů a mnoho z nich zde bylo popraveno, mj. tzv. mužové 20. července 1944, tedy členové skupiny, jež se pokusila spáchat atentát na Hitlera.

Zpočátku většina vězňů pracovala v granitových lomech - z jimi vytěženého kamene byly stavěny mnohé nacistické monumentální stavby, např. tzv. Reichsparteitagsgelände (areál pro zasedání říšského sjezdu NSDAP) v Norimberku. Po začátku války se těžiště využívání vězňů začalo přesouvat ke zbrojní výrobě: od února 1943 byla část vězňů nasazena na otrocké práce v nově zřízených výrobních halách firmy Messerschmitt na výrobu stíhačky Me 109. Tábor expandoval také geograficky: postupně bylo zřízeno více než sto jeho poboček v Bavorsku, Sasku a západních a severních Čechách.

Nacistům však nešlo o racionální využití pracovní síly vězňů, ale spíše o jejich zničení prací. Vězňové pracovali v nelidských podmínkách, bez dostatečné stravy a za neustálé šikany ze strany kápů. Za dobu jeho existence táborem prošlo zhruba 100 tisíc vězňů, z nichž zde prokazatelně zemřelo zhruba 30 tisíc. Vzhledem ke zmatku v evidenci na konci války však zemřelých bylo pravděpodobně ještě více. Již od léta 1944 se tábor Flossenbürg stal cílem tzv. evakuačních transportů, pochodů smrti z táborů uzavíraných kvůli postupu spojeneckých vojenských sil. Od 17. dubna 1945 byl z Flossenbürgu vypraven první pochod smrti, jehož cílem bylo Dachau. Postupně bylo vyhnáno více než 10 tisíc vyhladovělých a zesláblých vězňů, kteří ve více kolonách procházeli bavorským venkovem. Po skončení války bylo podél cest objeveno asi 5 tisíc mrtvých.

Když 23. dubna 1945 do tábora vstoupili američtí vojáci, našli zde zhruba 1600 zesláblých vězňů, z nichž však část na následky věznění zemřela ještě v následujících týdnech.

6.2. Dopady smrti Bedřicha Seemanna na jeho rodinu

Hruzné chvíle neskončily ani po jeho smrti. V jakém napětí žila jeho rodina, vyplývá ze dvou válečných zápisů mé prababičky Marty Seemannové. Dne 7. září 1941 píše (rodinný archív bedřicha Seemanna) : „*Já chtěla psát jen samé hezké věci a ono to teď vůbec nejde. Tolik starostí, co jsme za ty 3 roky prožili, to se nedá vůbec vypsát. Při každém zazvonění, při každém klepnutí na dveře, jsme nervosní. Každý den se čeká nějaká prohlídka nebo výpověď z bytu... Samé věci, které našim nervům síly nedodávají ...*“ Dne 26. července 1943: „*Co budu teď psát, je tak hrozné, až srdce usedá... Jsem na tom nervově tak mizerně, že se nemohu sebrat. Dříve to všechno šlo, byl zde Fritz, ale teď jsem tak sama, tak sama... A mně se tak stýská, pořád na něho myslím a musím o něm pořád mluvit. Ještě že mám to dítě a děkuji denně Bohu, že ho mám. Co bych si počala...? Je to celý táta a má o mě chudák hrozný strach. Hlavně aby pro mě nepřišlo Gestapo.*“

To však případ Seemann neodložilo ad akta. Pravidelně si zvalo jeho manželku do Petschkova paláce k výslechům a snažilo se zjistit, co se od jejího manžela dozvěděla. Zde mohla zúročit má prababička své herecké nadání a přesvědčivě se tvářit, že o ničem nic neví a vzhledem ke své nervové nemoci nemohla ani nic vědět. Byla totiž úplně vyčerpaná. Kdyby nebylo jejího syna Richarda, který byl na svůj dětský věk velmi vyspělý a rozumný a mamince pomáhal, jak nejlépe mohl, možná by to vůbec nezvládla. Když prababička žila, vyprávěla mi, jak jí Richard pomáhal, nosit uhlí, chodit na nákup, ale pomáhal jí hlavně psychicky, protože v něm bylo přeci jen kousek jejího muže a ona tak měla vůli žít dál.

Válka nakonec zkončila a vše se vrátilo do starých kolejí a přeci bylo vše jinak. Dá se na tuto událost vůbec zapomenout, aby člověk mohl žít dál bez nočních můr?

Žena Bedřicha Seemanna, má prababička se dožila požehnaného věku 93 let, umřela ve spánku. Psychické problémy ji doprovázely celý život. Jako dítě jsem to ale nepoznala, protože se prababička neustále usmívala, vyprávěla mi různé příběhy a dělala si ze všeho legraci. Ale bolest nosila dál ve svém srdci.

7.

SVĚDECTVÍ PŘEŽIVŠÍCH

Pracovníci Židovského muzea v Praze natočili rozhovory s ženami, které přežily peklo transportů. I.R. tehdy sedmnáctiletá vypověděla (Richard Seemann, *Cesta do wanesse*, s. 164 - 178):

„....Cesta byla hrozná. Byli jsme v těch dobytčích vagónech strašně napcaní. Něco nám stále říkalo, že se nesmíme ani na chvíli rozdělit. Moje maminka byla dost malá, takže jsme ji pořád mezi sebou schovávaly. Přišly jsme pěšky do ghetta. Bylo to vlastně předměstí. Byl tam jen dřevěné domy, které byly obehnané drátama. Tam jsme se měly ubytovat. Bylo tam třicet pět až čtyřicet stupňů pod nulou. Dveře byly vyvrácené, peřiny přimrzlé k zemi, jídlo ještě na stole, samozřejmě zmrzlé. Později jsme se dozvěděli, že pár dní před námi tam byla udělaná velká čistka, proti tamějším lotyšským ženám a dětem, které byly vyvečeny ven. Kam byly odvezeny a zastřeleny, to jsme se nikdy nedozvěděli. Byly to dělnické domky s nesplachovacíma klozetama a možnost umívání byla těžká. nabírali jsme sníh a ten jsme roztávali, baychomse mohli umýt. Vzít jsme si mohli jen to, co jsme unseli v rukou., všechny kufry, které jsme si mohli odvézt, jsme samozřejmě nedotsali. Ale zůstali nám věco po těch lidech před námi, po překonání odporu nám nezbylo nic jiného než věci použít. Přikrýt se jejich peřinou, snažili jsme se aspoň věci vyprat, ale bez mýdla. Po čase se vytvořilo vedení každé té skupiny.....“

A.B., které bylo tehdy 27 let, vypovídala:

„ Na cestě jsme byli snad dva nebo tři dny, já už nevím. Pořád jsem se koukala z okna, kam jedem. Když jsme přijeli do Rigy, museli jsme jít pěšky, jenom s nejnutejším zavazadylkem. Někteří tam ani nedošli, ti, co byli staří. Když jsme tam došli, ghetto bylo prázdné. Byl tam kleiderkammer, tam pracovalo několik žen a když přijel transport, tak přijely plné nákladáky naložené kufry a z druhé ruky strany přijížděly autobusy naložené dětskými kočáry. Lotyšští židé říkali: „Už zase přijel transport, to už se zase vraždilo. Ženy v té kleiderkammer tam našly doklady a věděly, odkus ty lidé jsou. Tam přijelo pět transportů z Terezína, byli to většinou Češi.

Závěr

Napsat tuto bakalářskou práci nebylo tak lehké, jak jsem si představovala. Myslela jsem, že když je mi téma blízké, půjde vše zlehka. Ale zmýlila jsem se.

Určitou vizi jsem měla vlastně hned v prvním ročníku a celý rok ve třetím ročníku jsem práci konzultovala s mým dědečkem, který se zajímá o antisemitismus a druhou světovou válku a hlavně, zažil svého otce Bedřicha Seemanna, což mne se nepoštětilo. Konzultovala jsem ji i se svou vedoucí bakalářské práce, která mi pomáhala s tím, aby práce byla dobře stylisticky a byla vědecká, což bakalářská práce být musí. Radila jsem se i se svým oponentem, když jsem svoji práci napoprvé neobhájila, díky tomu, že práce nebyla dostatečně vědecká. Bála jsem se však, že příští rok nebude o nic lepší, protože odkaz Bedřicha Seemanna je v Čechách nedostačující a je zmíněn hlavně v Německu. Díky dědovi jsem nashromáždila velké množství infomrací a překládali jsme články z archívu fakulty sociálních věd a poté jeho práci rozebírali. Ptala jsem se ho hlavně na jeho postup práce, jak žurnalistické, tak skladatelské. Psát operetu je komplikovanější než operu. Být operetním skladatelem vyžaduje umět se přizpůsobit ději. Rozepisovat jednotlivé participury, držet se libreta a každyčký nápad, co vás napadne si poznamenat.

Velký problém zůstává v tom, že jeho vrstevníci nežijí a děda byl v tu dobu moc malý, aby vnímal všechny věci, které teď potřebuji. Má práce se tak skládá hodně z citací mého dědečka.

Přečetla jsem hodně knih na téma doby, ve které žil a sestavovala postupně práci i z hlediska jednotlivých období, které na něho působily. Rozdělila jsem práci pro lepší orientaci na dvě části pro jeho život i dílo důležité. Vymazala jsem odstavce, které nebyly důležité a zastiňovaly tak hlavní téma.

Témá o životě spisovatele, který je v České republice nedoceněn. Pracoval se spisovateli, kteří jsou nám známi, kteří obdivujeme dodnes, jako je Max Brod, a proto nechci, aby bylo jméno Bedřicha Seemanna zapomenuto. Určitě je takovýchto lidí víc, a čím víc o nich budeme psát, tím to bude lepší, protože je dobré vědět, že i v naší zemi máme hodně hrdinů a třeba nám to dodá jakousi vnitřní odvahu se nevzdávat.

Téma bylo těžké z hlediska dostupnosti informací, ale děda mne poprosil, ať jeho odkaz zaznamenám. Sám napsal tři knihy z doby Druhé světové války, které vyšly, z nichž dvě se týkají

přímo holocaustu. Sama nechci, aby se na Bedřicha Seemanna zapomnělo. První část je možná více obsáhlá o jeho dílo, než druhá, ale to proto, že po Mnichovské dohodě měl “svázané ruce” a nemohl se věnovat své žurnalistické práci. Tak jsem se více zaměřila spíše na dobu, jaká byla, která se ho týkala, která je pro tuto práci také důležitá, protože ho vlastně zničila. O době, o které nemám ani tušení, jaká mohla být.

Jsem ráda, že jsem tuto bakalářskou práci napsala, už proto, že jsem si oprášila informace a pochopila tak dobu, která byla krutá. Většina dnes žijících si nedovede představit, jaká doba byla za okupace republiky. Když jsem prohlížela rodinný archiv, teprve pak jsem pochopila, jak málo jsme o ní informováni a jaké nedostatky jsou ve výchově naší generace. Proto jsem se rozhodla napsat tuto bakalářskou práci, jako malý mozaikový kámenek, o této strašné a pro nás nepředstavitelné době. Doufám, že v době, kdy před domy, kde žily oběti nacistické zvěle, se umísťují pamětní kameny, stane se tak i v případě mých předků.

Poznámkový aparát

¹ Část Židů, která svůj původ odvozuje od předků žijících převážně na území Pyrenejského poloostrova, zejména Španělska. Od druhé velké skupiny – aškenázů - je odlišují některé náboženské, liturgické a tradiční rozdíly, jazyk ladino a jiná kulturně-historická zkušenost. *Izrael dějiny*, Martin Gilbert ISBN 2002 s.348

² Prostředek, na jehož základě byla prováděna nacistická rasová diskriminace a genocida v Německu a jím okupovaných zemích před a v období druhé světové války. *Izrael dějiny*, Martin Gilbert ISBN 2002 s.78,143

³ Původně se jednalo o pracovní tábor, ale již v červenci 1942 byl založen vyhlazovací tábor, tzv. Treblinka II., zde byla prováděna systematické vyhlazování především polských Židů. Tábor byl zrušen po vzpouře v srpnu 1943. Odhady počtu mrtvých se velmi liší, nejčastěji bývá udáváno zhruba 800 až 900 tisíc mrtvých (podle jiných pramenů až 1 000 000). Stal se tak druhým nejvražednějším táborem po Auschwitz II – Birkenau v dobách holocaustu. Vzhledem k relativně krátké době provozu a počtu obětí Treblinka drží smutný rekord v počtu zavražděných na jednom místě v celé historii lidstva. //reinhard.mysteria.cz/treblinka

⁴ Nacista, sudetoněmecký politik a vůdce separatistického hnutí. Společně s Hitlerem formulovali taktiku "vždy žádat víc, než je možné splnit", kterou se pak SdP řídila až do rozbití Československa. Jako správce oblastí, které si násilně vydobyl, byl zodpovědný za veškerý teror, kterého se nacisté dopustili po obsazení pohraničí vůči židům, Čechům a německým antinacistům. Spáchal sebevraždu, když byl zajat američany a uznán za válečného zločince.,, *Nové universum všeobecná encyklopedie* ISBN 2003 Euromedia Group a.s. s.156

⁵ Vznikla roku 1920 po zestátnění a dokončeném počestění Pražské konzervatoře. Mezi pedagogy patřil například Veidl Theodor. //wikipedie.cz

⁶ Italský operní skladatel a významný představitel verismu. Jeho opery se těší trvalému zájmu publika a patří mezi nejčastěji provozovaná díla na celém světě. Puccini se narodil v Luce v Toskánsku v rodině, která se zabývala hudbou již po pět generací. Otec byl varhaníkem, učitelem a skladatelem chrámu sv. Martina v Luce a i tato pozice se v rodině dědila již od roku 1739. Údajně zkomponoval dvě opery, které se nedochovaly, ale je známa řada jeho chrámových a komorních skladeb. <http://zivotopis.osobnosti.cz/giacomopuccini.php>

⁷ Narodil se 2. prosince 1879 v Praze, byl americký pianista a hudební skladatel českého původu, je pokádán za jednoho ze zakladatelů amerického hudebního divadla. Pocházel z chudé rodiny, jeho otec byl pekařem. Už v dětství prokázal mimořádné hudební nadání. Jako desetiletému mu byla vydána tiskem první hudební skladba (Barkarola pro klavír). Po získání stipendia začal studovat na pražské konzervatoři kompozici u Antonína Dvořáka. <http://www.osobnosti.cz/rudolf-friml.php>

⁸ Kromě hraní na violu se Oskar Nedbal zajímal o dirigování a 24.11.1896 -ve svých 22ti letech- poprvé dirigoval Českou filharmonii s velkým úspěchem a potom s ní spolupracoval až do roku 1906. Otevřela se mu cesta do hudebního světa, v němž brzy vyvrátil na jednoho z nejvýznamnějších dirigentů (řídil koncerty např. v Berlíně, Paříži, Petrohradu, Varšavě, Oděse, Vídni a Londýně). <http://www.osobnosti.cz/oskar-nedbal.php>

⁹ Rozhlasový hudební režisér a organizátor ostravského hudebního života <http://www.wikipedie.cz>

¹⁰ Patří k představitelům, kteří se zasloužili o zahájení rozhlasového vysílání u nás v roce 1923. *Slavné osobnosti*, ISBN 2002, nakladatelství Svojtka, Praha

¹¹ Významný pražský architekt, absolvent pražské německé techniky a poté profesor tamtéž. Doktor technických věd. Narodil se v roce 1889 ve Šluknově. První Lehmannovy práce jsou ve znamení art déco. V roce 1946 odešel Lehmann do Vídně, kde vypracoval projekt rekonstrukce Opery. Poté působil jako profesor na vídeňské technice. *Nové universum všeobecná encyklopedie* ISBN 2003 Euromedia Group a.s. s.208

¹² Literát, který se soustředil zejména na citáty a aforismy. Jako ukázkou, kterou kdysi prohlásil uvedu například: »V kavárnách se scházejí lidé, kteří chtějí být sami, ale potřebují k tomu společnost. *Nové universum všeobecná encyklopedie* ISBN 2003 Euromedia Group a.s s.214

¹³Bedřich Seemann rozhlasově zkušený, pohyblivý organizátor a pohotový žurnalista, zabývající se v soukromí hudbou, měl cit na velké věci. Sám se dokázal doslova poprat o svou pravdu, když bylo třeba..... *Prvních deset let Československého rozhlasu*, Praha, Orbis ISBN 1935 str.78

¹⁴ Bedřich Seemann byl průkopníkem moderní rozhlasové reportáže přímo z různých měst a to z Teplic-Šanova... a pomohl rozvoji německému rozhlasu v České republice. Jeho rozhlasová činnost započala v oblasti kulturní, ale nebál se i jiných témat.... *Der deutsche Rundfunk in der Tschechoslowakischen Republik* str.82

¹⁵ *Der deutsche Rundfunk in der Tschechoslowakischen Republik* str.86

¹⁶ Na <http://www.e-jirgens.de/fotoeinf.htm>

¹⁷ Novinář, publicista, prozaik, člen Jednatelského sboru Radiojournalu (do roku 1940), kromě toho sehrál v samých začátcích vysílání významnou roli při utváření programu - od 1. 6. 1923 do 31. 3. 1927 působil ve funkci šéfa programu. Měl za úkol "jednati s účinkujícími pro Radiojournal, stanoviti denní program, avizovati jeho publikaci a dohlížeti na provoz v ateliéru vysílací stanice". Jeho další aktivity byly zájem o dramaturgii operety. Na střední škole měl profesore Aloise Jiráska a jeho spolužák byl Jan Hašek. *Nové universum všeobecná encyklopedie* ISBN 2003 Euromedia Group a.s. s.203

¹⁸ Podnikatel v Radiofonii a novinář. *Nové universum všeobecná encyklopedie* ISBN 2003 Euromedia Group a.s. s.203

¹⁹ Ředitel společnosti pro distribuci rozhlasových přijímačů Radioslavia. *Nové universum všeobecná encyklopedie* ISBN 2003 Euromedia Group a.s. s.206

²⁰ Pocházel z rodiny židovského obchodníka a po celý život udržoval kontakt s významnými osobnostmi z židovských kruhů. Krátce byl úředníkem finanční prokuratury v Praze, ale záhy se

stal žurnalistou, literátem, dramatikem. V září 1887 ho ředitel pražského německého divadla Angelo Neumann přijal jako dočasného dramaturga pro činohru. 1900 se stal šéfredaktorem listu Prager Tagblatt. Po Neumannově smrti v prosinci 1910 byl jeho dědici a Zemským výborem pověřen dočasným vedením divadla, 15. 10. 1911 byl bez konkurzu jmenován ředitelem na deset let. Zemřel náhle při návštěvě u přátel. Nové universum všeobecná encyklopedie ISBN 2003 Euromedia Group a.s. s.201

²¹ Autor fejetonů, reportáží, povídek, divadelních her, románů, zakladatelská osobnost **moderní literární reportáže** 20. století jako samostatného literárního žánru. Egon Ervin Kisch se narodil ve staré židovské rodině. Již v raném dětství se důvěrně seznámil s pražským Židovským Městem, poznal atmosféru židovského hřbitova a Staronové synagogy, drobných obchůdků a magických zákoutí, jež později zachytil ve svých dílech. <http://www.spisovatele.cz/egon-erwin-kisch>

²² Rakouský publicista a prozaik. Žil i v Praze, kde redigoval *Prager Tagblatt*, stýkal se s M. Brodem. V roce 1938 emigroval do Francie a poté do USA; po návratu 1951 vydával ve Vídni antikomunistický časopis *Forum*. Proslavil se románem *Student Gerber maturoval*. Nostalgický obraz židovských obyvatel ve starém Rakousku, plný smutného humoru, zachytil v knize *Tante Jolesch* (Teta Jolesch). Ze sportovního prostředí čerpá román *Die Mannschaft* (Mužstvo). <http://leccos.com/index.php/clanky/torberg-,friedrich>

²³ Max Brod patřil k nejvýznamnějším osobnostem německy psané literatury v Praze. Svou tvorbou zasáhl do středněevropského kulturního dění první poloviny 20. století. Max Brod se narodil v pražské židovské rodině bankovního úředníka. V dětství ho postihlo vážné onemocnění páteře, jehož následky ho pronásledovaly celý život. V jeho literárních pracích se objevily později postavy charakteristické vysokou inteligencí, poznamenané však fyzickým handicapem. Po maturitě na německém gymnáziu v Praze pokračoval Max Brod ve studiu práva na Karlově univerzitě. Na počátku vysokoškolských studií se seznámil s Franzem Kafkou. Od té doby se datovalo jejich přátelství, jež pokračovalo ve vztahu ke Kafkovu dílu po roce 1924. Max Brod nezničil na Kafkovo přání jeho rukopisy, ale zasloužil se o jejich vydání. Po dokončení studií až do roku 1924 pracoval Max Brod jakou soudní úředník, od roku 1924 jako hudební a

divadelní kritik v pražském německém listu **Prager Tagblatt**. Už dávno předtím uvěřil řadu svých literárních prací. <http://www.spisovatele.cz/max-brod-ii>

²⁴ Publikoval v řadě domácích i zahraničních sborníků a odborných časopisů, v roce 1994 sám stál u zrodu ročenky Tereziánské studie a dokumenty, která se stala především jeho zásluhou respektovaným odborným periodikem, ve kterém domácí i zahraniční vědci, ale také studenti, měli možnost publikovat výsledky svých výzkumů k problematice holocaustu. Miroslav Kárný byl do posledních chvil svého života jejím oddaným editorem. O pět let později inicioval založení Knižnice Institutu Tereziánské iniciativy, která si rovněž už svými prvými svazky získala uznání odborné i laické veřejnosti. http://www.holocaust.cz/cz2/resources/ros_chodes/2001/06/karny

²⁵ Po vypuknutí 1. světové války nenastoupil do rakousko-uherské armády, ale dobrovolně se přihlásil do armády ruské. V ruské armádě byl členem tzv. České družiny. Proslavil se průzkumnou činností v týlu nepřítele, za což byl několikrát povýšen a vyznamenán. Jako podporučík se v roce 1917 podílel na plánu ofenzívy u Zborova, těsně před zahájením útoku 2. července 1917 byl však zraněn střepinou granátu a přišel o pravé oko. I přes své zranění se brzy vrátil na frontu a od dubna 1918 velel 2. střeleckému pluku československých legií v Rusku. Když bolševická vláda porušila dohodu o odjezdu legionářů a pokusila se je odzbrojit, legionáři se proti tomu postavili a do svého čela si vybrali právě Jana Syrového. Ten byl v srpnu 1918 povýšen na generálmajora a od října 1918 do ledna 1919 se stal navíc velitelem všech protibolševických vojsk na Sibíři. Rusko opustil v dubnu 1920 a v červnu se vrátil do vlasti. Během služby v legiích obdržel mnoho československých i spojeneckých vyznamenání. Krátce po osvobození byl zatčen, bezdůvodně označen za významného kolaboranta a postaven před Národní soud. Ten ho v dubnu 1947 uznal vinným, odsoudil na 20 let vězení a zbavil vojenské hodnosti. Vzhledem k tomu, že proces s generálem Janem Syrovým byl do značné míry zpolitizovaný a některá obvinění dosti problematičtější, podal ministr spravedlnosti České republiky v roce 1995 ve prospěch Jana Syrového stížnost pro porušení zákona. Nové universum všeobecná encyklopedie ISBN 2003 Euromedia Group a.s s.144

²⁶ Ideový směr, který vznikl v druhé polovině 19. století mezi evropskými Židy. Hlavním cílem jeho představitelů bylo a je přesídlení Židů do Erec Jisra'el a vybudování a udržení židovského státu. Pojar Miloš, *Izrael, Stručná historie státu*, Praha, Libri 2004 s.41,44,174

²⁷ Sir Nicholas G. Winton v roce 1939 zachránil 669 převážně židovských dětí z území Československa před smrtí zorganizováním jejich transportu do Velké Británie. Sir Nicholas G. Winton (* 19. května 1909 v Londýně), britský makléř a humanitární pracovník, který v roce 1939 zachránil 669 převážně židovských dětí z území Československa před smrtí zorganizováním jejich transportu do Velké Británie. Někteří z nich navždy přišli o své pravé rodiče a začali žít nový anglický život. Plánoval další převoz asi tisíce československých drobečků. To však již ubíhající čas nedovolil. Obzvláště obdivuhodné na tomto člověku je, že svůj čin sám nepovažuje za nic mimořádného. O roli Nicholase Wintona dlouho nikdo nic nevěděl. Až jednoho dne roku 1988 šla jeho žena Greta na půdu a náhodou našla dokumenty a plány převozů. Poté předala vše historičce Elizabeth Maxwelové, která zorganizovala setkání Wintona s "jeho dětmi" ve studiu BBC. Pozornost veřejnosti se ale k němu upřela až po dalších 10 letech, když byl jeho příběh znovu připomenut režisérem Matějem Mináčem ve filmu *Všichni moji blízcí* a později i dokumentem *Síla lidskosti Slavné osobnosti*, ISBN 2002, nakladatelství Svojtka, Praha s. 136

²⁸ Výslechy v Petschkově paláci byly velmi kruté a i leckterý trénovaný voják podlehl a promluvil. Např. Julius Fučík, Kubicovi Marie a Bedřich, zde totiž bylo v letech druhé světové války sídlo německé státní tajné policie GESTAPO, které se s politickými vězni nikterak nepáralo a nejráději by je zde likvidovalo přímo u výslechů. "...A "biograf" v Petschkově paláci věru není nic radostného. Je to předpokoj mučírny, z níž slyšíš sténání a výkřiky děsu jiných a nevíš co čeká na tebe..." *Kdy, kde, proč a jak se to stalo v českých dějinách*, Výběr ISBN 2000 s.201

²⁹ Politickou práci zahájil jako anarchista, ale ve 20. letech už byl významnou osobností v KSČ. Za nacistické okupace se pak dal plně do služeb nového režimu a stal se stoupencem otevřeně kolaborantského směru E. Moravce. V letech 1941-42 byl šéfredaktorem *Večerníku Českého Slova*, od 1942 řídil Moravcovu *Přítomnost* a stal se jedním z čelných "aktivistických" novinářů skupiny V. Krychtálka. Vedle Moravce představoval předního ideologa kolaborace, a Moravce dokonce v mnohém inspiroval. Publikoval také nejen v periodickém tisku, ale vydal i práci *Češi v nové Evropě* (1943) a přispěl do sborníku *Česká politika ve věku strojovém*. Vajtauer ovšem netrpěl ani naivitou, ani zbytečnou "sentimentalitou". Věděl, co ho po konci války čeká, a po skládání účtů netoužil. Ještě před květnovým povstáním zmizel z Prahy. Spolupracovníkům oznámil, že jede za rodiči do jižních Čech a od té chvíle o něm mizí zprávy.

<http://www.libri.cz/databaze/kdo20/list.php?od=v&start=1>

³⁰ Český kolaborantský publicista s pestrými životními zkušenostmi. Narodil se 8. března 1906 jako syn horníka v Motyčíně u Kladna. Původním povoláním horník, člen KSČ, jeden čas pracující v meziválečných letech ve Francii. Bezúspěšně se snažil vystudovat obchodní školu a nakonec skončil u novin. V třicátých letech se stal pracovníkem nakladatelství Melantrich. Po okupaci se stal jedním z předních propagátorů nacistického Německa a za odměnu se stal šéfredaktorem předního listu „České slovo“. Vydal několik knih propagujících nacionálně socialistické myšlenky „Hovory s dějinami“, „Revoluce na postupu“ a „Říše a my“. Po své smrti v roce 1941 byla vydána ještě kniha „Na rozcestí věků“ <http://www.spisovatele.cz/>

³¹ Byl český novinář, v době nacistické okupace náležel ke skupině aktivistických novinářů. Pro kritiku prezidenta Beneše musel opustit Lidové noviny, pracoval v listech Večer, Venkov, publikoval pod pseudonymem Vladimír Korda. Po válce byl odsouzen k trestu smrti a popraven. [://www.spisovatele.cz/](http://www.spisovatele.cz/)

Použitá literatura, prameny:

Literatura:

Brabec Jiří, *Projevy antisemitismu u českých novinářů, publicistů i spisovatelů*, Revolver Revue

Čapková Kateřina, *Češi, Němci, Židé? Národní identita Židů v Čechách 1918 -1938*,

Praha, Paseka ISBN 2005

Drexler Otto, *Pokračující polemika*, idrexler.blog.cz/o604/

Grossmann David, *Reflexe druhé republiky v židovských týdenících Rozvoj a Židovské zprávy*,
Brno ISBN 2000

Hájek Miloš, *Od Mnichova k 15. březnu*, Praha, Státní nakladatelství politické literatury ISBN
1959

Martin Gilbert, *Izrael dějiny*, ISBN 2002

Kdy, kde, proč a jak se to stalo v českých dějinách, Výběr ISBN 2000

Milotová Jaroslava, „Okupační aparát a příprava transportů do Lodže“, *Terezínské studie a dokumenty 2000*, Academia ISBN 2000

Nové universum všeobecná encyklopedie, Euromedia Group a.s., ISBN 2003

Uhlíř Jan Boris, *Ve stínu říšské orlice*, Praha, Nakladatelství Aleš Skřivan ml. ISBN 2002

Pasák Tomáš, *JUDr. Emil Hácha*, Praha, Nakladatelství Horizont ISBN 1997

Pojar Miloš, *Izrael, Stručná historie státu*, Praha, Libri ISBN 2004

Prvních deset let Československého rozhlasu, Praha, Orbis 1935

Richter Karel, *Okupace českých zemí*, Pražská vydavatelská společnost ISBN 2007

Slavné osobnosti, nakladatelství Svojtka, Praha ISBN 2002

Sudetské osudy, Anti komplex ISBN 2008

Tomášek Dušan, *Deník druhé republiky*, Praha, Naše vojsko ISBN 1988

Prameny:

archiv Českého rozhlasu Praha

Der deutsche Rundfunk in der Tschechoslowakischen Republik, Praha, Urania 1937

Ing. Jelínek Tomáš, *Osudy židovského majetku - arizace, restituce, odškodnění*, in: *Židovské listy* 2007,

Seemann Richard, *Cesta do Wannsee – Konečné řešení takzvané židovské otázky*, Praha, Zdeněk Susa 2008.

Soudobé dějiny 1/2008, Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd, Praha ČR 2008

Terezínská pamětní kniha, Praha, Institut Terezínské iniciativy 1995 – 2005

rodinný archiv Bedřicha Seemanna

zvukové, písemné a obrazové dokumenty Židovského muzea v Praze

Židé v Čechách - Sborník ze semináře konaného v říjnu 2006 v Liberci, Praha, Židovské muzeum v Praze 2008

Elektronická literatura:

digitální knihovna Parlamentu České republiky

holocaust.cz/cz2/history/camps/flossenbourg

internetový německý archiv Holocaust 1933 - 1945

materiály Terezínské iniciativy

<http://www.spisovatele.cz/>

Elektronické prameny:

nemci-2ww.estranky.cz/ghetto-terezin

pragertagblatt.com/

reinhard.mysteria.cz/treblinka

<http://www.fronta.cz/dotaz/cesky-tisk-v-protektoratu>

http://www.holocaust.cz/cz2/resources/ros_chodes/2001/06/karny

<http://www.libri.cz/databaze/kdo20/list.php?od=v&start=1>

